St. 254 Poštnina plačana v gotovini (Conto corrente con la posta) V Trstu, v četrtek 26. oktobra 1922 Posamezna številka 20 cent. Letnik XLVII

Izhaja, izvzemši pondeljek, vsak dan zjutraj. Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopisi na [illegible] uredništvu. Ne rankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne [illegible] lastnik in odgovorni urednik Anton Gerbec. — Lastnik tiskarne [illegible] tiskarne Edinost. Naročnina znaša za mese: L 7.—, 3 mesece L [illegible] 33.— in [illegible] leto L 60 [illegible] Za inozemstvo mesečno 4 lire več. [illegible] uredništva in uprave [illegible]

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 *mm.*) — Oglasi trgovcev in obrtnikov *mm* po 40 cent. osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov *mm* po L 2. — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L 2. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57

Položaj Nemčije

Evropska javnost se zanima za Nemčijo vsakikrat, ko se spopadeta Anglija in Francija zaradi odškodninskega vprašanja, ki je glavna sporna točka med najmočnejšimi članicami sporazuma ali kakor bi ga bolje imenovali zdaj: nesporazuma. Sicer pa se svet ne zmeni mnogo za notranje življenje nemške republike, ki nima tistega sijaja, ne tistega ugleda kakor predvojna Wiljemova Nemčija. Že po tem se pozna, da spada Nemčija med premagance. Na mednarodni lestvi je zdrknila torej Nemčija za nekaj klinov navzdol in versailleska pogodba jo tišči k tlom, da se ne more povzpeti do suverene in samostojne zunanje politike. Le od časa do časa se dvignejo nemški državniki do samostojnih dejanj, kakor je bila n. pr. objava rusko-nemške pogodbe povodom genovske konference. Sedanji položaj Nemčije pa ne more prevariti objektivnega in preudarnega opazovalca. Gotovo je, da se bo Nemčija v nedaljni bodočnosti dvignila na svojo nekdanjo višino in bo zopet igrala eno prvih vlog med evropskimi velesilami. In to vsled neizčrpne energije nemškega naroda, ki prenaša s stoično energijo vse nadloge versaillske pogodbe in posledice vojne.

Čuditi se je treba zlasti temu, s kakšno naglico se zida nemška trgovska mornarica, ki je padla skoraj na ničlo po versaillski pogodbi. V kratkih letih bo nemška trgovska mornarica ne samo dosegla predvojno tonažo, ampak jo bo še presegla. Ladje, ki so jih zavezniki pobrali Nemčiji, niso prinesle blagoslova poslednjim. Zedinjene države so med vojno in v prvih povojnih letih ustvarile iz nič lastno ogromno trgovinsko mornarico ter stopile na ta način v krog angleških konkurentov. V vseh arzenalih evropskih so se v prvih povojnih letih zgradile številne ladje, svetovna tonaža je rastla, promet pa padel. Nastala je kriza ladjedelnic. In tako se je zgodilo, da kupuje Nemčija od svojih nekdanjih sovražnikov lastne ladje, istočasno, ko so vsi doki polni.

Najhujši izraz svetovne gospodarske krize je brezposelnost. Posebno industrijalne dežele morajo prenašati to povojno šibo. V Nemčiji pa skoraj ni brezposelnosti. Povdariti je treba, da ima Nemčija od versaillske pogodbe tudi velike koristi. Na prvi trenutek se zdi to neverjetno, pa je vendarle res. Predvsem ni treba Nemčiji skrbeti za vojno mornarico, ker ji versaillska pogodba prepoveduje oboroževanje na morju. In izdatki za vojno mornarico bi bili danes ogromni. Dalje ji prepoveduje versaillska pogodba oboroževanje na suhem, omejuje število vojaštva, prepoveduje izdelovanje vojnih predmetov. Na ta način ne izda Nemčija za militarizem skoraj nič v primeri s svojimi zapadnimi sosedi. Pomislimo samo to, da drži Francija 800.000 mož na nogah, da mora skrbeti za vzdrževanje velike vojne mornarice in zračne vojne flotilje. Nemške tvornice, ki so pred in med vojno izdelovale vojne potrebščine, ki so po večini razdiralne, so se izpremenile v tvornice koristnih produktov in so postale torej v pravem zmislu produktivne.

Tudi od valutne krize ima Nemčija gotove koristi. Industrijski izdelki, ki se proizvajajo v Nemčiji za izvoz v inozemstvo, zamorejo vsled svoje nizke cene konkurirati na svetovnih trgih s tujimi industrijami. S tem nočemo nikakor trditi, da je valutna kriza blagor za Nemčijo. Resnica je namreč ta, da če je nemški delavec prisiljen delati za primeroma nizko ceno, da nosi on težo valutne razlike. To izkoričanje delavstva se zlasti stopnjuje, ko doživi nemška marka nov padec na svetovnih borzah. Tudi je resnica, da bo prej ali slej grozil Nemčiji državni bankerot, ako se ne ustali valuta marke. Zdi se pa, da se nemška vlada ni dosedaj posebno zato zavzela, da bi ustavila padec marke. Ni pa verjetno, da bi sami Nemci namenoma skušali nižati svojo valuto, kakor so jim to Francozi že večkrat očitali.

Resnica pa je vendar, da niso Francozi dobili od Nemčije niti vinarja vojne odškodnine, dasi so Nemci plačali že precejšnje svote reparacijski komisiji. Toda ves ta denar je komaj pokril stroške raznih ententnih komisij in okupacijskih čet. Deloma imajo Francozi prav, ako očitajo Nemcem, da nočejo nič plačati, vendar pa je zopet res, da je odškodninska svota previsoko določena in je ne bo mogla Nemčija nikoli plačati. Francozi so morali že večkrat znižati svoje zahteve napram Nemčiji deloma, ker se je potegnila Anglija za Nemčijo, deloma ker so bile zahteve zares pretirane. Tako so morali zavezniki v zadnjem času dovoliti Nemčiji moratorij.

Iz povedanega se razvidi, kako se trudi Nemčija, da bi popravila gospodarske posledice vojne in se obvarovala prehudih posledic versaillske pogodbe.

Ker ne morejo Francozi priti Nemčiji do žitega v denarnem oziru, je umevno, da skušajo Nemčijo politično uničiti. Francoska politika stremi za razkosanjem Nemčije, da bi tako odvrnila vsako nevarnost za Francijo za dolgo vrsto desetletij. Dosedaj se niso ti poskusi posrečili in se najbrže tudi v bodočnosti ne bodo vkljub vsem nasprotstvom med jugom in severom Nemčije. Obstoja pa nevarnost franoske okupacije za slučaj, da ne bo Nemčija hotela ali mogla izpolniti gospodarskih obveznosti, ki izvirajo iz versaillske pogodbe.

In ravno te dni je Francija začela zopet z ofenzivo proti Nemčiji. Barthou, oni znameniti Barthou, ki je tako ostro nastopil proti Rusiji in Nemčiji na genovski konferenci, je predložil reparacijski komisiji spomenico, v kateri zahteva izvajanje najstrožjega nadzorstva nad proračunom nemške države. Ta spomenica vsebuje več točk, ki če se sprejmejo, bi prišla Nemčija pod pravcato kuratelo reparacijske komisije. Po teh zahtevah bi imela reparacijska komisija pravico vpogledati v vse proračunske zadeve, bdela bi nad vsemi stroški in dohodki ter bi imela pravico pristrigovati ali višati postavke v državnem proračunu. Razume se, da je vzbudila ta Barthoujeva spomenica velik odpor in veliko ogorčenje v vsej nemški javnosti. Iz tega se utegnejo «razviti» zopet nove konference. Sedaj, po Lloyd Georgeevem padcu, bodo poskušali Francozi nov sunek proti Nemčiji. Kako se bodo Nemci branili proti tej novi francoski ofenzivi, bo pokazala bodočnost. Vsa nemška diplomatska zvitost in energija se izčrpava v boju proti določbam versaillske pogodbe.

Glede notranje politike Nemčije, v kolikor ne gre za gospodarska vprašanja, pa se more reči, da ni sedanji režim še popolnoma utrjen in da se mora sedanja vlada boriti proti monarhistični desnici in komunistični levici in prevratnim elementom. Na zadnji seji državnega zbora je predsednik zbornice Löbe povedal, da je policija odkrila novo zaroto monarhistov proti vodilnim osebam sedanje vladavine. Prva žrtev je imel biti kancelar Wirth. In Wirth je sam to potrdil v zbornici.

Zbornica je sprejela zakon, po katerem se podaljša doba predsedovanja sedanjega predsednika republike za nadaljnja tri leta. Predsednik republike Ebert bi letos moral odložiti to čast, ker se je njegova izvolitev po skupščini v Weimarju smatrala za provizorično. V decembru se je imela vršiti direktna volitev novega predsednika nemške republike. Nekatere stranke, zlasti ljudska stranka, ki je ena najmočnejših, so hotele, da se volitev predsednika preloži za nekaj mesecev, ker bi bila volitev sedaj njim neugodna. Socialisti pa so izrabili to priliko, da so kratkomalo predložili podaljšanje za tri leta. Za ta sklep je bila potrebna seveda dvetretjinska večina. Socialisti in ljudska stranka in še nekatere druge skupine so se torej zedinile in tako je prišlo do tega podaljšanja. Posebno z ozirom na notranjepolitične razmere je prišlo do tega sporazuma in sklepa, katerega namen je dati sedanji vladavini stalnost, ki je absolutno potrebna, ako naj Nemčija kljubuje vsem nevarnostim, katere prete v notranjosti in od zunaj. Sicer je skoraj gotovo, da bi bil tudi pri direktnih volitvah nanovo izvoljen sedanji predsednik Ebert, vendar pa bi bile volitve zelo napete, zakaj komunisti bi bili proglasili za kandidatinjo komunistko Claro Zetkin, medtem ko so nacionalisti in monarhisti nameravali voliti Hindenburga. Sedaj pa je parlament z omenjenim sklepom preprečil te volitve, ki bi bržkone ne bile potekle tako mirno. In vsak notranji nered in nemir bi oslabil položaj režima in države baš v hipu nove francoske ofenzive in ob času, ko je pričela marka strahovito padati. Gospodarski položaj delavstva se bo vnovič poslabšal, zato neče nobena stranka riskirati svojega prestiža v teh resnih časih. Nemčija stoji pred novo gospodarsko krizo, zato so se glavne stranke pobotale začasno med seboj ter odložile strankarske odločilne boje na poznejši čas.

Italija

Stališče italjanske vlade glede mirovne konference

PARIZ, 24. Italijanski poslanik, grof Sforza, je razložil na ministrstvu za zunanje zadeve stališče italijanske vlade glede organizacije mirovne konference. Kljub temu, da je Italija sporazumna s Francijo in Anglijo za mesto v Evropi kot sedež konference, se zatrjuje, da smatra italijanska vlada, da bi se določitev švicarskega mesta ne smela vsiliti Turkom. Grof Sforza je baje predložil, naj bi se izbira Lausannea, kot mesto za pogajanja, podredila pristanku s strani Turkov, ter pristavil, da bi zavezniki ne smeli ostati pri predlogu v slučaju, da bi Turki našli kakšne težkoče. V tem slučaju bi se lahko izbralo mesto v srednji ali južni Italiji. Predsednik konference se bo določil pozneje, ko bo sedež končnoveljavno določen. Italijanska vlada sprejema poslovanje, nasvetovano za konferenco, ki bo obsegalo dve fazi za razpravljanje, eno splošno, drugo pa posebno o režimu morskih ožin, odobrava istotako seznam povabljenih držav, toda boji se, da se bodo našle težkoče s turške strani radi navzočnosti nekaterih držav. Grof Sforza smatra za zaželjivo, da bi se konferenca sklicala čimprej mogoče, vendar pa da je treba upoštevati položaj sklicujočih držav. Končno se zagotavlja, da se italijanska vlada strinja popolnoma z določitvijo po dveh pooblaščencev s strani posameznih držav. Izbiro teh pooblaščencev drže francoski krogi popolnoma tajno. Ni pa izključeno, da bo Poincarè izbral za francoska odposlanca Bonparda, senatorja pokrajine Moset in bivšega poslanika v Petrogradu leta 1909., in Leyguesa, bivšega ministrskega predsednika leta 1920. ter predsednika zborniške komisije za zunanje zadeve.

Nezaupanje v inozemstvu spričo notranjega položaja v Italiji

RIM, 25. Današnja «Tribuna» je objavila izpod peresa svojega znanega člankarja Rastignaca članek, ki se bavi s sedanjim notranjepolitičnim položajem v Italiji z ozirom na razpoloženje inozemstva napram Italiji. Pisec poudarja, da izziva sedanji položaj nezaupanje inozemstva in navaja kot dokaz dejstvo, da je morala italijanska vlada vrniti te dni v Pariz besedilo trgovinske pogodbe med Italijo in Francijo, ker je pogodba vsebovala določbe, ki so pričale o nezaupanju francoske vlade spričo sedanjega položaja v Italiji. Te določbe so bile tako poniževalne, da bi jih morala sprejeti le država, ki se nahaja tik pred svojim polomom. V nadaljevanju pravi pisec, da mora biti prva skrb vseh Italijanov, da si ohranijo zaupanje inozemstva. Posebno se obrača Rastignac na naslov fašistov, glede katerih upa, da bodo znali tudi v tem težkem hipu služiti interesom države.

Z ozirom na to odkritje je objavilo ministrstvo za zunanje zadeve popravek, v katerem je rečeno, da ne gre za odklonitev kakih nesprejemljivih določb, temveč za določbe, ki se tičejo francoskih avtonomnih tarif, glede katerih da so se vršila v zadnjem času pogajanja med italijansko vlado in francoskim poslanikom Barrèreom. Ta poslednji da je moral vprašati svojo vlado za nadaljna navodila.

Kako se je priredil fašistovski obhod v Neaplju — Mussolinijev govor četnikom

NEAPELJ, 25. Obhod fašistov po Neapelju je nudil kljub slabemu vremenu veličastno sliko. Udeležilo se ga je okoli 50.000 oseb, med katerimi 30.000 fašistovskih četnikov iz vseh delov Italije. Sprevod se je začel pri Arenaccii. Prva je korakala četa fašistovskih konjikov. Takoj za njimi je šel Mussolini v krogu precejšnjega števila zlatosvetinjcev, t. j. bivših borcev, ki so bili v zadnji vojni odlikovani z zlato svetinjo za hrabrost, za njimi so šli fašistovski poslanci, katerim so sledili kolesarski oddelki. Za kolesarji so potem korakale ena za drugo fašistovske čete iz raznih pokrajin. Najprej so šli četniki iz Dalmacije (Sibenika, Korčule, Trogirja, Splita, Dubrovnika itd.). Četnikom iz Dalmacije, ki so dali sprevodu precej iredentistično barvo, so sledili fašisti iz novih pokrajin: Trsta, Gorice, dalje čete iz Benečije. Nato so sledili fašisti iz Abručov, katerim je načeloval posl. Acerbo in za katerimi je korakala četa mladih fašistkinj. V tem delu sprevoda je bilo opaziti tudi par ambulančnih oddelkov. Posebno pozornost pa je vzbudil fašist-duhovnik, zlatosvetinjec, ki je nosil v sprevodu zastavo neapeljskega fašja. Občinstvo mu je burno ploskalo. Ravno tako tudi nekemu staremu garibaldincu, ki je korakal na čelu emilijanskih fašistov. Splošno pozornost so vzbujali, kakor rečeno, tudi ženski oddelki kakor tudi konjiški oddelki, med katerimi naj bo omenjen apulijski oddelek pod vodstvom poslanca Caradonne.

Za dolgo kolono četnikov so sledili sanitetni oddelki, nato fašistovski sindikati in slednjić avtomobili in avtovozički.

Sprevod se je končal ob 18'45, nakar so se vsi fašisti razvrstili na Piazza del Plebiscito. Tu je imel vrhovni poglavar italijanskega fašizma sledeči govor: «Principi, triarji, črne srajce iz Neapelja in vse Italije! Danes smo osvojili brez enega udarca drhteče srce Neapelja, gorečo dušo vse južne Italije! (Ploskanje). Naša demonstracija je sama sebi cilj in se ne sme izpremeniti v bitko. Toda pravim vam z vso svečanostjo, ki jo zahteva sedanji hip: Ali nam bodo vlado dali, ali jo bomo vzeli s silo. Za naš nastop, ki bo moral biti istokraten in prijeti za vrat sedanji mizerni razred političnih mogotcev istočasno po vsej Italiji, je potrebno, da se čim prej povrnete v svoje sedeže. Pravim pa vam ter vam zagotavljam in prisegam, da bo povelje prišlo, ako bo potrebno. In sedaj razpustite vrste, idite pod okno kornega poveljstva napravit armadi manifestacijo vaših simpatij. Živela armada, živel fašizem, živela Italija!»

Med sprevodom je prišlo do par znatnejših incidentov. Ko so korakale fašistovske čete s Sicilije, so hoteli nekateri izmed občinstva iti na drugo stran ulice. Pri tem je prišlo do prerekanja med njimi in fašisti, ki se je kmalu izpremenilo v spopad. Z ene in druge strani je padlo nekoliko strelov iz revolverja. En fašist je bil lahko ranjen, a neka služkinja težko. Drugi incident se je dogodil malo pozneje. Neki moški se je prerekal z neko žensko. Fašisti so se smatrali za poklicane posredovati, nakar je prišlo tudi tu do streljanja. Dvanajst oseb je bilo ranjenih, med katerimi tudi dva fašista.

Po fašistovskem obodu v Neaplju — Fašistovski četniki zapustili mesto

NEAPELJ, 25. Po obhodu fašistov, ki se je včeraj vršil v tukajšnjem mestu, so začeli fašisti odhajati že snoči v večjih gručah iz mesta; tudi danes zjutraj je odšlo več vlakov polnih fašistovskih čet. Poslanec Mussolini je poslal potom lista «Mattino» zahvalni pozdrav neapoljskemu občinstvu. V pozdravu izraža fašistovski poslanec svoje zadovoljstvo nad velikimi uspehi shoda, rekoč, da so ob tej priliki spoznali fašizem in njegove namene ne samo mesto Neapelj, v katerem se je shod vršil, temveč tudi vsa italijanska dežela in javnost. Zahvaljujem se ponovno neapeljskemu prebivalstvu za navdušen sprejem fašistov in izkazano gostoljubnost, a zaključuje poslanec Mussolini svoj proglas z besedami: Fašistovskega dneva 24. oktobra 1922. v Neaplju se bom vedno spominjal. Tudi vrhovni poglavar fašistovskih čet, De Vecchi je rekel v pogovoru z nekimi časnikarji, da je sprejem v Neapolju presegel vsa pričakovanja. O pohodu na Rim je rekel, da se širijo neverjetne vesti, sicer pa da je duhovni pohod na to glavno mesto že dovršen, vojaška ekspedicija pa da bi ne imela nikakega pomena. Fašisti — je izjavil De Vecchi — bodo prišli na vlado, toda ne v sedanjih razmerah. Glede vprašanja monarhije, je poglavar fašistovskih vojaških čet rekel, da so fašisti monarhisti in prepričani, da se je treba izogniti nevarnim novostim. «Mi smo bojevniki, ki smo se borili ob strani kralja», je izjavil poslanec De Vecchi. Glede fašistovske milice, je izjavil poslanec, da bo pozneje, ko pridejo fašisti na vlado, služila za predvojaško vzgojo. Mihael Bianchi, glavni tajnik fašistovske stranke, je dejal, da je gotov, da bo poslanska zbornica zopet potrdila kabinet Facta. Bianchi je baje tudi izjavil, da se fašistovski poslanci ne bodo udeležili parlamentarnih sej, ker smatrajo zbornico za nezakonito. Razen tega je rekel, da se volitve morajo vršiti in da se bodo vršile v najkrajšem času.

Otvoritev zasedanja glavnega vodstva fašistovske stranke

NEAPELJ, 25. Danes predpoldne ob 10'30 je v dvorani Maddaloni začelo glavno vodstvo fašistovske stranke svoje poslovanje; prisotni so bili člani strankinega odbora, voditelji sindikalnih korporacij in poslanci De Vecchi, Acerbo, Bilucaglia, Farinacci, Grandi, Giuriati, Caradonna, Bighetti, Bottai in De Stefani. Predsedstvo je bilo vzklicno poverjeno De Vecchiju, Sansanelliju in Farinacciju. Takoj nato prevzame besedo Sansanelli, kateri pozdravi udeležence v imenu neapeljskih fašistov in Kampanije, in izraža svoje prepričanje, da bodo dela sedanjega sestanka hitra in usmerjena v dosego odločilne poti za izvršitev stranki potrebnih ukrepov. De Vecchi se v imenu vseh italijanskih fašistov prisrčno in bratski zahvali neapeljskemu prebivalstvu in sporoča med burnim odobravanjem, da je rimski fašjo poveril predsedstvu nalogo, izročiti Neapelju pozdrav od velike matere. Poslanec De Vecchi pravi med odobravanjem dobesedno takole: «Od naše volje, od našega političnega smisla, od naše kulturne zrelosti, od naših neoporečnih in izvrstno organiziranih vojaških moči je odvisno, da si priborimo jutri Rim, da bomo imeli Rim kot silo, da bomo imeli Rim kot breme in kot grozno težo, da bomo imeli Rim za to, da lahko usmerimo Italijo nasproti usodi, ki jo mora imeti Rim».

Razprava postane jako živahna, ker bi nekateri hoteli, da bi se dnevni red volil po oddelkih. Med splošno pozornostjo udeležencev začne govoriti glavni tajnik Bianchi, kateri naglaša, da ima danes stranka v svojih vrstah nad polovico miljona vpisanih in da ne presega fašistovska stranka vse druge politične stranke samo z ozirom na število pristašev, temveč da nadkrilje vse druge tudi v smislu discipline. Mihael Bianchi zaključuje svoje kratko poročilo rekoč, da sedanja zbornica ne predstavlja več dežele.

Ob 11'20 se je seja prekinila, da so se zborovalci lahko udeležili banketa, ki jim ga je priredila občina. Seja se je zopet pričela popoldne ob 15.

Fašisti gostje neapeljskega župana.

NEAPELJ, 25. Po predpoldanski seji so šli udeleženci fašistovskega sestanka na municipij, kjer jih je sprejel župan. Danes je odpotoval posl. Mussolini v Rim.

Jugoslavija

Proslava 10letnice bitke na Kumanovem. Revija čet pred kraljevo dvojico in vlado

KUMANOVO, 25. Včeraj ob 8. zjutraj so se pričele svečanosti proslave kumanovske zmage. Najprej se je vršila revija čet, ki so defilirale pred kraljem, kraljico, vlado, poslanci in mnogobrojnim občinstvom. Po reviji je imel general Vašić velik govor, v katerem je poudarjal pomen zmage pri Kumanovem za jugoslovensko narodno stvar. Zvečer je priredila kumanovska občina svečan banket, katerega se je udeležilo 250 oseb. Danes dopoldne bo v skopljanski cerkvi slovesno blagodarjenje. Zvečer se kralj in kraljica, vlada in poslanci vrnejo v Belgrad.

Trumbić se udeleži kumanovske svečanosti

BELGRAD, 24. S snočnjim vlakom, s katerim so se odpeljali narodni poslanci k proslavi v Kumanovo, je tudi odpotoval na te svečanosti neodvisni posl. in bivši zunanji minister dr. Ante Trumbić. Kumanovske proslave pa se udeleži dalje tudi pokrajinski namestnik za Hrvatsko Juraj Demetrović, dalje poslanca dr. Smodlaka in dr. Cingrija.

Pozdrav čehoslovaške vojske jugoslovenski

BELGRAD, 25. Čehoslovaški minister narodne brambe Udržal je poslal jugoslovenskemu vojnemu ministru iskreno pisano pismo, v katerem pošilja v imenu čehoslovaške vojske tople in bratske pozdrave jugoslovenski armadi. Prosławlja veliki osvobodilni dan bitke pri Kumanovem.

Slavnostna seja belgrajske občine

BELGRAD, 25. Povodom proslave kumanovske zmage se je včeraj v avli tukajšnje univerze vršila slavnostna seja belgrajske občinske uprave, katere se je udeležilo tudi mnogobrojno občinstvo. Sejo je otvoril podpredsednik občine Bora Pajević, ki je poudarjal pomen kumanovske zmage za narodno stvar. Govorila sta tudi občinska zastopnika Dravić in Joksimović; zadnji je predlagal, naj se v spomin na proslavo osnuje fond za pomoč invalidom in vojnim sirotam onih, ki so padli v bitki pri Kumanovem. Predlog je bil soglasno sprejet in s klici: «Slava junakom!» se je seja ob pol 13. zaključila.

Proslava kumanovske bitke v Ljubljani

LJUBLJANA, 25. Včeraj je tudi Slovenija iskreno praznovala desetletnico bitke pri Kumanovu. Ob 9. dopoldne je bil v pravoslavni kapeli vojašnice vojvode Mišića slovesen parastos v spomin padlim bojevnikom za svobodo. Parastos je opravil prota Dimitrije Janković. Navzoči so bili general Dokić, podnamestnik dr. Vilko Baltič, generalni konzul Čehoslovaške dr. Otokar Beneš ter številni zastopniki vojaških in civilnih oblasti. Vsi imenovani so se nato odpeljali v stolnico, kjer je stolni prošt Andrej Kalan ob številni asistenci duhovščine daroval slovesni spominski zahvalni «Te Deum» padlim bojevnikom za svobodo in ujedinjenje. Navzoč je bil tudi pokrajinski namestnik Ivan Hribar. Dalje zastopniki vlade, sodišča, univerze, finance, policije in drugih oblasti. Na koru je sviral oddelek dravske divizije. Tudi v protestantovski cerkvi se je darovala slovesna služba božja.

Akademska omladina in ljubljanska univerza sta tudi dostojno in manifestativno proslavili veliki zgodovinski pomen kumanovske bitke za jugoslovensko osvobojenje.

Zbirka bank za invalide in sirote

BELGRAD, 25. Povodom kumanovske proslave borza ni delovala, pač pa so člani borze sklenili, da bodo priredili zbirko dinarjev za pomoč invalidom in sirotam padlih za narodno ujedinjenje.

Narodne svečanosti v Pragi

BELGRAD, 25. Vladi je predsedstvo narodne skupščine predložilo seznamek poslancev, ki se nameravajo udeležiti velikih narodnih svečanosti v Pragi povodom obletnice osvobojenja. Število udeležnikov znaša 85. Predsednik vlade je k temu seznamu pripomnil, da je to število preveliko in da naj znaša samo 40 poslancev. Izvršila se bo redukcija poslancev.

Težkoče pri razmejitvi z Italijo

BELGRAD, 25. Polkovnik Daskalović, član razmejitvene komisije z Italijo je včeraj referiral vladi o delu razmejitvenih komisij. Izjavil je, da ima najmanj težkoč komisija za delimitacijski sektor v Sloveniji, ker obstojajo v njenem delokrogu samo malenkostne diference. Pač pa je položaj razmejitvene komisije z Italijo vsled zadnjih akcij fašistov in njihovega pritiska na rimsko vlado precej otežkočen. Polkovnik Daskalović se je danes vrnil na svojo dolžnost.

Albanska vojska

BELGRAD, 25. Albanska vlada je pozvala v vojaško službovanje 18- do 20letne rekrute. Rekruti morajo prinesti s seboj obleke, živeža in denarja za tri mesece, ker vlada še nima dovolj sredstev za vzdrževanje vojske.

Stanje Narodne banke kraljevine SHS

LJUBLJANA, 25. Stanje Narodne banke dne 15. oktobra 1922. Kovinska podlaga (zlato, srebro, inozemski kovani denar in razne valute) 421,375.147 D 54 para; posojila 1.579,937.747 D 44 para; razni prejemki od države 4 miljarde 567,358.803 D 02 para; vrednost državnih domen 2 miljardi 138,377.163 D; aktiva 8.707,048.861 D; izplačano od glavnice 17,366.300 D; rezervni fond 2,199.823 D 92 para; vrednostni papirji v teku 5.153,297.290 D; razne obveze 1.324,538.657 D 84 para; terjatev države za založene domene 2.138,377.163 D; saldo raznih računov 71,269.626 D 24 para. Pasiva 8.707,048.861 D.

Čehoslovaška

Poročilo vlade

PRAGA, 25. Ministrski predsednik Švehla je včeraj v parlamentu razvijal program vlade za notranjo, gospodarsko, finančno in socialno politiko. Nato je zunanji minister Beneš podal kratko poročilo o zunanji politiki. Spominjal se je najprej fantastičnih govoric, ki krožijo za časa pogajanj o avstrijskem vprašanju in ki so po njegovem mnenju imele namen ustvariti nesporazumljenje med Italijo, Čehoslovaško in Malim sporazumom, ter nato izjavil, da je čehoslovaško odposlanstvo v Ženevi pokazalo, da priznava toliko resnične potrebe in interese Avstrije, kolikor upravičene interese Italije. Govornik je srečen, da lahko sporoča, da so se na konferenci v Benetkah temeljito razpravljala vsa načela čehoslovaške politike, posebno tista, ki se tičejo srednje Evrope, in da se je dosegel popolen sporazum. V Benetkah se je ugotovila potreba, da se končajo legende o tekmovalnem nasprotstvu Italije napram

Malemu sporazumu, ter se je tudi ugotovilo, da ženejo Italijo in Čehoslovaško skupni interesi v to, da dosledno izvajajo politiko statusa quo v srednji Evropi. Govornik je zaključil, da je prepričan, da bodo iskrena pogajanja, ki so se izvršila v Benetkah, mnogo doprinesla k temu, da se utrdi mir v srednji Evropi in da se ustvari dobro soglasje med Italijo, Čehoslovaško in Malim sporazumom. To sodelovanje je postavljeno na temelje, ki ne ogrožajo interesov Avstrije in ki bodo nasprotno omogočili njeno konečno obnovitev.

Lojalnost čehoslovaških Nemcev

PRAGA, 25. Te dni je politična oblast v Budejevicah pozvala vse politične stranke, naj skupno proslave 28. dan meseca oktobra kakor narodni praznik čehoslovaške republike. Budejeviški Nemci so hoteli pokazati, da so verni čehoslovaški državljani, pa so izjavili, da bodo skupno s Čehi oficielno proslavili zgoraj omenjeni dan, kar je na češko javnost napravilo najboljši utis. Isto izjavo so podali tudi navzoči zastopniki komunistične stranke.

Rusija

Lenin za zvezo s Francijo.

RIGA, 24. Ruski listi objavljajo Leninovo izjavo, v kateri se povdarja potreba zboljšanja odnošajev med Rusijo in Francijo. To zbližanje bi tvorilo protitežo proti angleški politiki na bližnjem vzhodu.

Vrednost novega ruskega rublja

RIGA, 24. Vesti iz Rusije trdijo, da je finančna komisija v Moskvi sklenila, da bo en rubelj iz emisije bankovcev leta 1923. enakovreden enemu miljonu rubljev iz emisije leta 1921. in sto rubljem iz emisije leta 1922.

Poljska

Proces proti atentatorju Fedaku

LVOV, 25. Pred porotnim sodiščem je pričela razprava proti Fedaku, ki je pred nedavnim časom izvršil atentat na poglavarja države maršala Pilsudskega.

Sklenitev poljsko-jugoslovenske trgovinske pogodbe

VARŠAVA, 25. Včeraj je bila podpisana trgovinska pogodba med Poljsko in kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Pogodba je sestavljena na podlagi prednostne klavzule

Francija.

Francija in konferenca za vzhodno vprašanje

PARIZ, 25. Pri zunanjem ministrstvu so izjavili, da francoska vlada ni še določila svojih pooblaščencev za konferenco za vzhodno vprašanje. Med tremi velesilami bo moralo priti do sporazuma glede uradnega značaja oseb, ki bodo odposlane na to konferenco. Glede Anglije se zdi, da ima Lord Curzon namen, da se osebno udeleži konference. Spremljal bi ga mož, ki bi imel čin veleposlanika. Francija in Italija bi morale potemtakem določiti enakovredne osebe. Glede kraja in dneva konference so se Francija, Italija in Anglija sporazumele. Poincarè je javil kemalistični vladi, da se bo konferenca otvorila dne 14. novembra v Lausanni in da bo prejela še uradno povabilo. Mogoče pa je, da bo Turčija ugovarjala proti temu, da se je določilo Lausanno za kraj konference.

Poročilo in razprava o francoski bilanci za leto 1923

PARIZ, 25. Poslanska zbornica. Tekom razprave o bilanci, ki se je vršila včeraj popoldne, je glavni poročevalec Bekanovski podal nekatera pojasnila. Ugotovil je, da je bila bilanca 5 miljard od leta 1914. v ravnovesju, dočim kaže ona 23 miljard iz leta 1923. primanjkljaj za 4 miljarde, ker znašajo dohodki samo 19 miljard. Vojaški stroški so se od 18 miljard leta 1920. skrčili na približno 5 miljard za leto 1923., kar pobija — kakor je to že ugotovilo Društvo narodov — govoričenje, češ da je Francija militaristična (odobravanja). Z druge strani pa je porastel državni dolg za 131 miljard zaradi vojnih stroškov, ki jih je nabremenila Franciji versailleska pogodba in za 90 miljard, posojenih Nemčiji na račun reparacij. Bekanovski je poudarjal, da bo Nemčija plačala Franciji v najboljšem slučaju kvečjemu 78 miljard, dočim mora ta plačati za reparacije in pokojnine več nego 90 miljard. Nato je Bekanovski naštel svote, ki jih bo zakladnica morala plačati v letu 1923., in katere bodo povečale državni dolg za 31 miljard in 700 tisoč frankov.

Finančni minister De Lasteyrie je prekinil poročevalca, da bi popravil nekatere številke, ki jih je on smatral za pesimistične, toda Bekanovski je zopet prevzel besedo in izjavil, da ostane pri navedenih številkah. Trdil je, da bo treba zahtevati od naroda 10 miljard novih davkov, ako noče biti Francija izpostavljena nepričakovanim novim nevarnostim. Nobeden ne more zagotoviti — pravi poročevalec — da ne bo Francija kljub svoji želji po miru, prisiljena zateči se k kreditu v notranjosti ali v inozemstvu; ravno zaradi tega se ne sme ta kredit onemogočiti s tem, da se ukrenejo nesrečni ukrepi. Bekanovski je končal svoje poročilo z zahtevo, naj vlada točno začrta svojo finačno politiko.

Vprašanje padanja vrednosti nemške marke pred reparacijsko komisijo

PARIZ, 24. Reparacijska komisija je imela včeraj poluradno sejo, na kateri je razpravljala od 16 do 19'30 o franc. predlogu glede obvezne kontrole nemšk. financ. Francoski poslanec Barthou je predložil spomenico in med drugim odgovoril na ugovore pravnega značaja, ki jih je naredil Bradburg. Danes bo komisija proučevala ukrepe, ki so potrebni, da se ustavi padanje vrednosti marke.

Anglija

Lord Derby vojni minister v novem kabinetu

LONDON, 25. Lord Derby je imel danes razgovor z Bonar Lawom. «Evening News» pravijo, da bo Lord Derby v novem ministrstvu vojni minister.

Kako je sestavljeno novo ministrstvo

LONDON, 25. Novo ministrstvo je sestavljeno takole: markiz Salisbury, lord predsednik privatnega sveta in leader, dodeljen zbornici lordov; viskont Cave, lord veliki kancelar; Stanley Baldwin, minister financ; Bridgeman, minister notranjih poslov; Curzon, vnanji minister; vojvoda Devonshirski, minister kolonij; viskont Peek, tajnik za Indijo; grof Derby, minister vojne; Amery, minister mornarice; sir Philip Lloyd Greame, minister trgovine; sir Arthur Boscawen, minister zdravstva; sir Robert Standers, minister poljedelstva in ribolova; viskont Novar, tajnik za Škotsko; Douglas Hogge, minister justice; William Wasson, minister za Škotsko; J. I. Wood, minister pouka. Nekatera ministrstva še niso zasedena. Državni podtajniki še niso določeni.

Nemčija

Težek položaj Nemčije

BERLIN, 25. V članku o potrebah momenta in naraščajoči bedi nemškega naroda piše neki list: Vznemirljiv gost grozi, da nas to zimo obišče, in to je draginja. Ni več časa, da bi razpravljali, treba je nekaj ukreniti. Dan za dnem gredo vlaki z reparacijskim premogom čez mejo. Prisiljeni smo, da kupujemo premog v Angliji, in to v času, ko stane dolar 4000 mark. Treba je najti tako rešitev reparacijskega vprašanja, ki bo temeljila na znosni podlagi. Nemčija torej zahteva od inozemstva, da razume njen težki položaj ter da ne žene nemškega naroda z brutalnim nalaganjem neizvršljivih zahtev v obup. Nikakor pa ni res, da bi mogla priti rešitev edinole od zunaj. Nemci morajo nehati s svojimi domačimi razprtijami, združiti morajo vse svoje moči, izjaviti morajo, da so solidarni, dvigniti morajo proizvodnje dežele ter osem ur dnevno resno delati.

Sostoritelja morilcev Rathenaua pred sodiščem

LIPSKO, 25. Sodišče je oprostilo radi pomanjkanja dokazov dr. Steina, kateri je bil obtožen, da je pomagal morilcema Rathenaua, Kernu in Fischerju, ki sta se skrila na njegovem gradu v Saslecku. Sodišče je obsodilo stotnika Dietricha, ki je dal morilcema obleke, na šest mesecev ječe, upoštevajoč dejstvo, da bi bil moral kijub temu, da je ravnal iz tovarištva, vendar vedeti, da ima opraviti z morilci.

Avstrija

Zapuščinska razprava po Karlu Habsburškem

DUNAJ, 25. Pred okrajnim sodiščem v notranjem mestu se prične te dni zapuščinska razprava po bivšem cesarju Karlu Habsburškem. — Sodnijski akt govori o «weiland Seiner Majestät dem Exkaiser Karl von Habsburg». Karel je bil napravil svojo oporoko v juniju 1917., ko je še užival polne pravice kot cesar in vrhovni poveljnik. Njegovo privatno premoženje je znašalo takrat 11 miljonov kron, deponiranih kot zavarovalne svote za otroke na police «Feniksa» in «Dunajske zavarovalne družbe». Za varuha otrok se postavlja bivša cesarica Zita, za izvrševalca oporoke pa nadvojvoda Maks. Karel pa je na Madeiri sestavil novo oporoko, v kateri med drugim nalaga svojemu sinu Otonu dolžnost, da mora, kadar doraste, zasledovati nadalje habsburške načrte in naloga njegovega življenja mora biti ta, da obnovi gospodstvo Habsburžanov kot «katoliško velesilo» ob Donavi. Iz političnih vzrokov pa sodišče druge oporoke ni priznalo in tako bo pri razpravi govora samo o poslednji volji Karla, kakor jo je izrekel 1917. v Badnu.

Brezposelnost na Dunaju

DUNAJ, 25. Brezposelnost na Dunaju raste. Po zadnjih statistikah dosega število brezposelnih 94.000. Istočasno se opaža zastoj v trgovini in v poslih vsake vrste.

Vzhodno vprašanje

Izpraznjevanje Tracije — Prevzetje uprave po turških oblastvih

CARIGRAD, 25. Izpraznjevanje Tracije se vrši brez incidentov. Grške čete so že skoraj popolnoma zapustile Tracijo, tudi transport materiala bo kmalu dokončan. Grško prebivalstvo se nadalje izseljuje. Ljudje jemljejo s seboj vse, kar le morejo. Sporazumno z Raffet pašo so zavezniki določili, da prevzamejo turška oblastva 8. novembra okraj Lozengrad, 14. novembra pa okraj Rodosto. Smatra se, da bo prevzetje uprave vzhodne Tracije po Turkih zaključeno 20. novembra.

BALKANSKA VOJNA

(Ob desetletnici kumanovske bitke).

Vojna s Turčijo je mogla biti uspešna le, ako jo začne več balkanskih držav obenem. O tem so si mogli biti na jasnem v vseh balkanskih krščanskih državah, saj so imeli povsod dovolj izkušnje, da niti ena izmed njih sama še ni kos Turčiji. Tako je načrt zveze balkanskih krščanskih držav postal uresničeno dejstvo.

Predlog ustanovitve balkanske zveze se je pojavil že večkrat v poslednjih desetletjih pred balkansko vojno, in sicer v vseh krščanskih državah, v Srbiji in Bolgariji, Črni gori in Grčiji. Namen načrtu je bila emancipacija Balkana in želja po čim jačjem uveljavljanju na zunaj, zato so skušale krščanske države tudi Turčijo pridobiti za zvezo. To pa se jim ni posrečilo, Turčiji stvar ni bila simpatična.

Medtem pa se je bil položaj na Balkanu močno spremenil. Avstrija je leta 1908. anektirala Bosno-Hercegovino, kar je povzročilo silno napetost med njo in Srbijo, ki bi bila skoro privedla do vojnega izbruha. Le ker Rusija, oslabljena po japonski vojni, še ni bila pripravljena, se je morala Srbija vdati; vojna se je odložila in v Belgradu so se dobro zavedali, da se morajo pripraviti nanjo. Da pa si zavarujejo hrbet, so postali načrti za balkansko zvezo zopet aktualni.

V Turčiji se je izvršila medtem mladoturška revolucija, ki je za enkrat prinesla pomirjenje med turškimi podaniki. Mladoturki so proklamirali enakost in bratstvo vseh državljanov brez razlike vere in jezika, kar je za trenutek v krščanskih manjšinah vzbudilo upanje na mirno poravnavo. Toda le prekmalu se je izkazalo, da je pravi cilj Mlodoturkov — nacijonalizacija Turčije v zmislu turške narodnosti, kateri na korist naj se Neturki odrečejo enapravnosti in svojim narodnim pravicam. Borba se je začela znova in z njo turška nasiltva, kar je vzbujalo živahen odmev po sosednih krščanskih državah. Vrh tega so bili Mladoturki pristaši Nemčije in Avstrje.

Leta 1911. se je Italija polastila Tripolitanije in Cirenajike, dotlej turških provinc. Do prave vojne med Turčijo in Italijo ni prišlo, toda italijanska mornarica je zaprla Turčijo za Dardanele, tako da preko Egejskega morja turška vojna sila sploh ni mogla. To je poživilo optimistično presojanje razmerja sil pri balkanskih državah in zdelo se je, da bi se moglo računati z zmago nad Turčijo, ako se prične še o pravem času.

Tako je prišlo l. 1912. do ustanovitve balkanske zveze, ki pa je ostala tajna tik do izbruha vojne krize. Zaključila se je pod vodstvom državnikov Gešova, Daneva, Venizelosa in Pašića, pod zaščito Rusije. Koncem septembra je bila sklenjena tudi vojaška pogodba in dne 30. septembra je bila že v Srbiji in Bolgariji razglašena splošna mobilizacija, naslednji dan pa tudi v Črni gori in Grški. Sledila je še vojna z notami, posredovanje velesil, toda brezuspešno. Dne 8. oktobra je začela Črna gora kot prva s sovražnostmi ter v treh smereh prekoračila mejo. Deset dni pozneje, dne 18. oktobra, so napovedale tudi Srbija, Bolgarija in Grčija Turčiji vojno. Sovražnosti so se pričele na celi črti.

V smislu enotnega operacijskega načrta balkanskih držav je vrgla Bolgarija ob izbruhu vojne svojo glavno silo v smeri na Odrin-Lozengrad, Grčija je prodirala iz Tesalije proti Solunu, Črna gora v Sandžak in proti Skadru, a Srbija je udarila v Staro Srbijo in proti Makedoniji.

Srbija je postavila na turško mejo tri armade. Prva armada se je koncentrirala pod poveljstvom kraljeviča Aleksandra okrog Vranje, druga armada pod poveljstvom generala Stepana Stepanovića se je zbrala na črti Custendil-Dupnica, že na bolgarskih tleh, z bolgarskimi divizijami na levem krilu. Tretja armada pod poveljstvom generala Božo Jankovića se je zbrala pri Kuršumlji in Medvedjiji. Ena divizija in ena brigada sta stali dalje proti severozapadu do avstrijsko-bosanske meje.

Prva armada, ki je bila najmočnejša, je imela nalogo prodreti v smeri Vranje-Kumanovo-Skoplje, da napade sovražnika, o katerem se je sklepalo, da zbira svojo glavno silo na Ovčjem polju, južnovzhodno od Skoplja. Druga armada naj bi prodrla v smeri Custendil - Kriva Palanka - Kratovo ter podpirala prvo armado, skušajoč s svojim levim krilom priti Turkom za hrbet preko Kočan. Tretja armada pa je imela nalogo prodreti na Kosovo, obvladati tamkaj se nahajajoče turške sile in udariti nato po Kočanijski soteski in čez sosedno gorovje Skopsko Crno goro na Skoplje. Ostale sile, razpostavljene na desni tja do Javor planine, so imele nalogo prodreti v Novopazarski Sandžak in se združiti s Črnogorci.

Prva in tretja armada sta začeli prodirati v označeni smeri dne 20. oktobra. Napredovanje je bilo oteženo vsled zelo slabega vremena; deževalo je in že sama po sebi slaba pota so postala še slabša. Turki so se spočetka ustavljali le z malimi oddelki. Arnavti, ki so se v veliki meri udeleževali vojne, so na umiku požgali vse vasi in na mnogih mestih masakrirali domače srbsko prebivalstvo, ki ni pravočasno zbežalo v gore.

Na večer dne 22. oktobra so se nahajali prvi oddelki srbske armade na črti Vaksince - Tabanovce - Četirce - Nikuljani—Nagoričani-Orlovac, to je kakih 7 do 8 kilometrov pred Kumanovom. Na tej črti naj bi čete počakale kaka dva dni, da dospe druga armada, ki je bila prodrla medtem s svojimi prednjimi četami preko Krive Palanke do Stracina, a se je nahajala z glavno silo še pri Krakovu, v dveh dneh bi se mogla združiti z glavno armado. Tretja armada, ki je bila 21. oktobra zavzela Prištino, je mogla dospeti v štiridnevnem forsiranem maršu do Skoplja.

Srbi so zavzeli pozicije na zgoraj navedeni črti, ko se je že mračilo. Vrh tega je deževalo, tako da ni bilo mogoče pregledati terena, ki so ga imeli pred seboj, dasi so se nahajali na višinah, s katerih so ob lepem vremenu prav dobro razgleda vse nizko ozemlje proti Kumanovu. Zato niso mogli videti turških bojnih sil, ki so se nahajale tik pred njimi. Srbi so smatrali, da se nahajajo glavne turške sile še daleč na jugu, nekje južnovzhodno od Skoplja na Ovčjem polju. Vkljub temu so se iz previdnosti utrdili in izkopali ponekod jarke.

Poveljnik turške vardarske armade Zeki paša je bil sklenil s svojo vojsko, dasi še ni bila popolnoma urejena, udariti takoj na Srbe, da prepreči združenje njihovih armad. Načrt ni bil slab, ker se je Zeki paša nahajal v takoimenovani notranji črti in bi mogel zaporedoma potolči srbske armade, toda moral bi imeti na razpolago zadosti veliko in dovolj navdušeno armado, da bi dosegel svoj cilj. Primarširal je v naglih pohodih, po slabih potih, z Ovčjega polja in se postavil pred Kumanovom, ne da bi Srbi slutili da stoji neposredno pred njimi, in to s svojo glavno silo. Imel je s seboj skopski, bitoljski in solunski armadni zbor, oziroma njihove dele, vsega skupaj kakih 90.000 do 95.000 mož z 200 topovi.

Dne 23. oktobra (10. oktobra po starem) ob poldeseti uri dopoldne so Turki otvorili bitko s tem, da je Kara Said paša, poveljnik njhovega desnega krila, z vso silo in trdovratnostjo navalil na srbsko levo krilo, skušajoč ga potisniti nazaj ter ga obiti. Malo pozneje so napadli Turki tudi desno srbsko krilo, toda ne tako ljuto; svoje glavne napade, ki so se neprestano ponavljali, so naperili na levo srbsko krilo. Tam je stala dunavska divizija najbolj naprej pomaknjena; njo so hoteli Turki za vsako ceno vreči nazaj in tako prodreti srbsko bojno črto. Za Srbe je bilo silno neugodno, da še niso imeli svoje artiljerije v pozicijah in zato so imeli zlasti v dunavski diviziji zelo težke izgube. Le z največjo težavo in velikimi žrtvami so odbjali neprestane turške napade. Zeki paša je po prvih delnih uspehih že poročal glavnemu poveljstvu v Solun, da je zmaga dobljena in da se srbska armada premagana umika. Šele popoldne in proti večeru je posegla tudi glavna sila srbske artiljerije v boj in podprla obrambo. Turški napadi so po tretji uri popoldne vsled tega ponehali, a po sedmi uri zvečer so se začeli znova in trajali z veliko silovitostjo do poldvanajste ponoči. Toda sedaj je srbska artiljerija grmela nevzdržno in vsi turški napadi so končali neuspešno, često v borbi z golim orožjem.

Že dne 23. oktobra zvečer, je izdalo srbsko armadno poveljstvo povelje, da se izvrši naslednje jutro skupni napad na sovražnika. Ponoči so Srbi izdatno ojačili svoje čete. Ofenziva se je začela ob šesti uri zutraj na desnem krilu in v centrumu. Toda Turki so se hrabro in trdovratno upirali in Srbi so mogli le malo napredovati, zlasti ker jih je mogla artiljerija radi žzredno goste megle le slabo podpirati. Ko pa se je okrog 11 ure megla dvignila, je začela artilerija s polnim ognjem, prisilila najprej turško topništvo k molku in začela nato biti tudi pešce. Srbski topničarji so se sijajno obnesli; v kratkem je moglo desno srbsko krilo preiti znova v napad, sedaj z uspehom. Ob 12 uri je bil boj odločen v korist srbskega orožja. Turki so začeli v neredu bežati in beg se je kmalu prevrgel v plošno paniko. Gros nihove vojske je bežal v smeri na Ovčjepolje - Veles, le majhen del z Zeki pašo proti Skoplju, odkoder so naglo v vlakih bežali dalje proti Velesu. Med njimi je zavladal tak strah pred Srbi, da so puščali vse zaloge, orožje, topove in municijo na mestu in bežali...

V Skoplju je zavladala panika tudi med meščanstvom; tuji konzuli so prišli v srbski glavni stan prve srbske armade prosit, da se mesto hitro zasede. Srbske čete so bile od hude borbe tako utrujene, da niso mogli takoj isti dan zasledovati bežečih Turkov; prodrle so le nekoliko čez Kumanovo. Naslednji dan, dne 25. oktobra so začele srbske čete zasledovati sovražnika, toda spočetka le z manjšimi oddelki. Še vedno Srbi niso vedeli, da so premagali glavno turško armado, marveč le njen del, še vedno so pričakovali, da se vname glavna borba šele na Ovčjem polju. Šele polagoma so spoznali pravi položaj, ko ni bilo nikakega odpora več s strani Turkov in so srbske čete zasedle dne 26. oktobra Skople, dne 29. oktobra pa Štip. Naslednji dan, dne 30. oktobra so Srbi zasedli Veles, zapadno od Skoplja pa Tetovo. Sedaj je bilo jasno, da ni bilo zadaj nikakih turških sil več, da je bila pri Kumanovem poražena cela turška armada in da je bila kumanovska zmaga mnogo večjega, da odločilnega pomena.

Ko so Srbi takoj prve dni po kumanovski bitki brez boja zasedli Skoplje, Štip, Veles in Tetovo, se je šele pokazalo, kako temeljit je bil turški poraz. Ovčje polje, na katerem se je pričakovala odločilna borba za prehod v Povardarje, so mogle srbske čete prekoračiti skoro brez vsakršnih spopadov. Dalekosežne posledice kumanovske zmage so postajale vedno jasnejše.

Ko so si srbske čete v poziciah okrog Štipa, Velesa, Skoplja in Tetova nekoliko odpočile, je bilo izdano dne 3. novembra povelje za nadaljno zasledovanje sovražnika. Turki so bili bežali z glavno silo čez Babunske prelaze (1000 metrov) proti Prilepu in Bitolju, kamor so jo popihali tudi oddelki iz Tetova čez Gostiver in Kičevo. V smeri skozi Demirkapio na Krivolak, proti Solunu po poslali Srbi manjše oddelke.

Dne 3. novembra so prodirale srbske kolone na Babunske prelaze, na katerih so se utrdili Turki, kakor se je bilo med tem dognalo. Sovražnik sicer ni bil močan po številu, toda teren je bil za obrambo kakor nalašč: pobočna gora strma na severovzhodno stran, odkoder so prodirali Srbi, vrh tega gola ali celo skalovita, tako da so topovi ter strojne puške imele odprto polje. Srbi so udarili ob prelazu Prisad, da razbijejo in obidejo turško levo krilo. V ta namen je bilo treba vzeti vrhova Svinjička glava in Krstac, kar se je zgodilo še isti dan na večer z bajonetnim naskokom. Nasledne jutro, dne 4. novembra, se je nadaljevala ljuta borba; Turki so se trudili, da si vnovič osvoje vrhove. Vse zaman; Turki so izgubili še druge obvladajoče višine in so morali na večer zapustiti svoje pozicije na vsej črti ter bežati proti Bitolju. Že na večer istega dne je srbska konjenica korakala skozi staroslavni Prilep. Toda južno od Prilepa so Turki zasedli grče, okrog vasi Alince, ki ločijo Prilepso ravan od Bitoljske in za njih posest se je vnela naslednjega dne 5. novembra huda bitka, v kateri pa so morali Turki že v prvih popoldanskih urah bežati pustivši na bojišču artiljerijo in drugo orožje. Tako se je končala tridnevna borba za prilepske prehode, ki je stala Srbe mnogo krvavih žrtev; vsled trajnega deževja in slabih potov pa so bile čete utrujene, da je moral slediti daljši odmor. V noči 5. na 6. novembra je pa že padel prvi sneg.

Z ostanki armade, ki so šteli še vedno 70.000 mož, se je Zeki paša utrdil pred Biljem, zopet na pripravnih višinah, ki se dvigajo v široki fronti zapadno od mesta, dočim mu je vso vzhono stran ščitila Crna reka, ki je bila vsled dolgotrajnega deževja tako narasla, da je ni bilo mogoče prebresti. Srbi so prodirali po skoro desetdnevnem počitku koncentrično na Bitolj, pri čemer pa so z močnimi silami napredovali posebno v goratem terenu zapadno od Bitolja ter sovražniku presekali cesto čez Prevalec in Djavat na Resan in Ohrid. V hudih dnevnih bojih 16.—18. novembra je bil zlomljen zadnji, dasi trdovratni turški odpor; turška armada je popolnoma razpadla ter bežala v razsulu pri Lerinu ter preko gor na Prespo, velik del pa je prišel v ujetništvo. Dne 19. novembra ob pol 10. dopoldne je vkorakala drinska divizija v Bitolj. 20. novembra je dosegla konjenica Lerin, 21. novembra je padel Resan brez bojev v srbske roke, naslednji dan 22. Ohrid, malo nato tudi Struga, Debar ter Elbasan.

One čete, ki so prodirale ob Vardarju skozi Demirkapio v smeri na Solun, so dosegle dne 5. nov. Dojran. Prikoračile so štiri dni nato v Solun, ki so ga bili pravkar zavzeli Grki in Bolgari. Druge čete so bile med tem zavzele Staro Srbijo ter v zvezi s Črnogorci tudi Metohijo in Prizren, pozneje tudi vso Albanijo.

V Kumanovski bitki je bila odločilno poražena glavna turška makedonska armada; v turških vrstah je zavladala demoralizacija. V kratki dobi je ta armada sploh izginila.

Med tem so dosegli Bolgari odločilno zmago nad traško turško armado pri Lozengradu 22. do 23. oktobra, oklenili Jedrene, zmagali znova pri Ljule Burgasu ter dosegli Čataldžo. Sledilo je premirje med Turčio in zavezniki razen Grkov 3. decembra, toda mir se je sklenil še po ponovnem spopadu v februarju in marcu 1913, po padcu Janine, Jedrena in Skadra. Dne 30. maja 1913. se je podpisal v Londonu mir, po katerem so se Turki odpovedali ozemlju zapadno od črte Enos-Midia.

General Snejdárek o češki armadi

Iz informativnega razgovora generala Snejdárека z urednikom lista «Slovenska Politika» posnemamo sledeče zanimive podatke o češki armadi, ki je imela te dni prve manevre v večjem obsegu: General Snejdárek priznava, da je uspeh manevrov prekosil vsako pričakovanje. Tekom manevrov ni bilo med vojaštvom niti najmanjše nedscipline. Vojaštvo je stremilo doseči več, kot se je od nejga zahtevalo. Vojaki, bodisi Čehi, Slovaki, Nemci ali Madžari, so ostali na svojem mestu in tekmovali medsebojno, da se izognejo nezadovoljnosti svojih častnikov. Simuliranja, kot je to bilo za časa Avstrije, na manevrih med vojaštvom ni bilo. Na ogromnem pohodu v zahodni Slovaški od Žiliny do Donave je bilo samo 18 slučajev zabolevanja med vojaštvom. Pri koncentriranih pohodih so dosegli vojaki v polni opremi 5 km na uro, proti prejšnjemu 4½ km. Slučaja, da bi vojak ne zdržal pohoda, ni bilo in ta uspeh lahko imenujemo rekord.

Manevri pehote in topništva so dokazali, da češka armada odgovarja vsem zahtevam moderne vojaške tehnike. Temelj manevrov so bile izkušnje, pridobljene v evropski vojni, ki so povzdignile sposobnost češke armade. Tako izurjene armade ne more presenetiti napad niti najzahrbtnejšega sovražnika. Prava ideja demokratične armade je ravno v tem, da njena izvežbanost ne stremi k militarizmu po vzoru nemškega, temveč k navadni izvežbanosti obrambne armade, brez katere ne more biti nobena država.

Aviatika je na manevrih dokazala, da ima armada v njej zvestega in neobhodnega zaveznika, brez katerega ne more biti današnja armada. Aviatika ni dobila niti ene naloge, ki bi je ne bila izvršila gladko in izven vsakega pričakovanja. Jasno je, da aviatiko čaka bodočnost, zato pa je treba skrbeti pred vsem za uspehe aviatike v armadi.

Tudi tehnične čete so desegle lepe uspehe. Pijonirski polki in radiografni odredi so dosegli s svojo marljivostjo in izurjenostjo, da ni bilo nobene zapreke v skupnem vodstvu manevrov. Moštvo je bilo tako zadovoljno, da so mnogi izrazili željo, ostati pri vojakih, kjer jim je bolje nego doma. Velika napaka bivše avstro-ogrske armade je bil umetni, sežnjski stik častnikov z vojaštvom. Demokratični duh, ki vlada v češki armadi pa zahteva, da tvori v armadi oficirstvo z moštvom eno nerazdeljeno celino, ne na temelju pruske discipline, temveč na moralnem, na temelju zaupanja, ki ga ima moštvo do častnikov. Prej je bilo moštvo v rokah častnikov le vojaško telo, materijal brez duše. To je bila temeljna napaka avstrijske armade, ki je imela v evropski vojni žalostne posledice. Vojaki niso spoštovali svojih voditeljev, posledica je bila, da so jim večkrat odrekli pokornost. Treba je, v prvem redu skrbeti za to, da bo častnik dovolj kvalificiran, da bo vešč svojega poklica, da bo vojak veroval v sposobnost častnika in se lahko od njega kaj naučil.

Na manevrih ni bilo nobene razlike med častniki in moštvom. Častnik in vojak sta spala skupaj na isti slami. Pa ni prišlo med njima do prepira. Nasprotno, ta tesni demokratični stik, je rodil v njih medsebojno zaupanje, zbližal jih je, in oba — poveljnik in vojak — sta čutila medsebojno odvisnost. Taka disciplina je veliko močnejša kot ona, ki je bila nasilno vbičana, kajti ta disciplina je v zaupanju, v značaju vojaka in njegovi udanosti onim, ki ga vežbajo za skupni cilj — obrambo vlade, kadar ji preti nevarnost.

Manevri so bili slika bitke, kjer je sovražnik maskiran. Bile so izkoriščene vse tehnične možnosti in ves napad in obramba sta se razvijala v okvirju pravega bojišča.

Na vprašanje, kaj najbolj ovira češko armado v njenem daljnem razvoju, je general Šnejdarek odgovoril: neprimerno vežbališče. Manevri se lahko vrše samo ob gotovem času na jesen, po žetvi, in še tu je treba plačevati odškodnino posestnikom. Vojna ni nikdar omejena na gotov čas v jeseni, temveč traja celo leto, cela leta, v vsakem času in na vsakem ozemlju. Na izbranem terenu na jesen izgleda to popolnoma drugače kot v resnici, ko pride v vojnem času armada na neznan teren. Francija, Anglija in Nemčija imajo za manevre poseben teren, ki je določen edinole za vojaške namene in kjer lahko vojska manevrira s puškami in topovi in strelja z ostrimi naboji celo leto. General misli, da bi se isto lahko doseglo tudi na Češkem in upa, da bodo merodajni krogi, ki so zainteresirani na čim večji sposobnosti češke armade, rešili povoljno tudi to važno vprašanje.

Končno je general Šnejdárek z radostjo konstatiral, kako je priljubljena armada pri ljudstvu. Armada je bila povsod prisrčno sprejeta ne samo med češkim ljudstvom, temveč tudi pri drugih narodnostih. To je radosten pojav, ki pa ima tudi svoj politični pomen. Ljudstvo začenja razumevati moč češke vlade, ki stoji na straži varnosti mlade demokratične države. Kajti če je v nevarnosti država, so v nevarnosti njeni prebivalci ne glede na politično prepričanje. Dobra administracija in dobra armada sta dva najvažnejša faktorja, ki sta temelj razvoja in bodočnosti vsake države.

Dnevne vesti

Poslovilno pismo gen. civ. komisarja sen. Mosconija. Senator Mosconi je naslovil na oblastva, zastopstva dežel in občin ter vseh javnih ustanov Jul. Krajine poslovilno pismo, v katerem pravi, da v trenotku, ko zapušča mesto generalnega civilnega komisarja, mora obrniti svoje misli na triletno dobo, v kateri je najprej kot komisar tržaške občine in nato kot generalni civilni komisar živel življenje Trsta in Julijske Benečije. Povdarja težkoče, s katerimi se je imel boriti in ki so bile plod prehodne dobe. «Težki nalogi pretežno političnega značaja sem se posvetil navdahnjen od globokega čuta za dolžnost, oprt na trdno zaupanje v tukajšnje plemenito prebivalstvo ter na veliko vero in usodo domovine; in moj program je bil vedno usmerjen v smislu, da izvršujem delo Italijana nad vsakim interesom in vsako stranko. Aneksija, politične volitve, občinske volitve, obisk naših ljubljenih vladarjev so bile važne postojanke poti, katera je, potem ko so bile s krepko pomočjo uradnikov in državljanov premagane ne maloštevilne in ne lahke težkoče, dovedla do politične ureditve in do mirnega sožitja (serena convivenza) tudi z drugorodnim prebivalstvom, tako da je Jul. Benečija v političnem oziru že zlila svoje življenje v življenje Nacije. Tako sem izvršil svoje poslanstvo.»

Mosconi pravi nadalje, da je že prošlo poletje hotel zapustiti svoje mesto in da je ostal le vsled prigovarjanja ministrskega predsednika. Povdarja nato, da sedaj silita najnujnejše k rešitvi dva problema: Raztegnitev italijanske zakonodaje na našo pokrajino, pri čemer naj delajo izjemo nekateri zakoni in zavodi, ki zaslužijo, da se jih ohrani, ter gospodarska obnova dežele, pred vsem Trsta. Izraža prepričanje, da bo vlada tu hitro odpomogla. Pri vsej zavesti, da je storil svojo dolžnost in pri zadoščenju, da je tej dolžnosti posvetil, ne brezuspešno vse svoje moči, odhaja z žalostnim srcem. V slovo izraža vsem, brez razlike rojstva, stanu, in stranke, svoj udani in prisrčni pozdrav, svojo zahvalo ter najboljša voščila za bodočnost.

Po poti strasti. Ob začetku sedanje zakonodajne dobe so izjavili naši poslanci v Rimu med drugim tudi to, da se smatra naš narod na anektiranem ozemlju za poklicanega, da služi kot nekak most, preko katerega se bo prišlo do trajnega in prijateljskega sporazuma med Italijo in Slovanstvom, predvsem med Italijo in Jugoslavijo. Vsa zbornica je ploskala tedaj našim poslancem in odobravala njihove besede. Ploskal, odobraval in, če se ne motimo, tudi čestital je takrat tudi tržaški fašistovski poslanec Giunta.

Isti Giunta, ki je takrat ploskal in čestital, pa je objavil v «Popolo di Trieste» od preteklega petka članek pod naslovom «La politica estera» (Zunanja politika), v katerem je napisal med drugim tudi sledeče besede: «Naši sovražniki so Slovani in so naši nasprotniki tudi na račun drugih. Jadransko morje je naše morje. Jugoslaviji in Čehoslovaški je potrebno, da se združita preko Avstrije. To se bo moralo preprečiti. Edina država v Srednji Evropi, ki nam je lahko koristna, ker koristimo tudi mi njej, je Ogrska. Treba ji je iti naproti brez obotavljanja. Treba je potolči francosko politiko, katere posledice tiščijo na naše vzhodne meje. Zato mora biti naša politika protislovanska, t. j. madžarska in nemška. Ni treba dosti truda, da se vidi, ni druge izberi. Je to politika jasna, ki izhaja iz zemljevida. Fašizem, ki gre z neustrašenim duhom po poti, ki ga pripelje do vlade v državi, mora napraviti konec hlapčevski in popuščevalni politiki. Od Cirolija do Schanzerja se je šlo do konca po poti sramote. Sedaj je zadosti. Hočemo, da Italija Julija Cezarja najdi vrh kapitola zopet svojo svetovno zavest.»

To je že drugi članek te vrste, ki je bil napisan v zadnjih štirinajstih dnevih in ki se bavi z vprašanjem, kakšno stališče naj zavzame Italija v svoji zunanji politiki napram Slovinstvu. Prvi je bil znani članek generala Bencivenga, ki je bil objavljen v tukajšnjem «Piccolu.» Njegovo škodljivost in nesmiselnost smo osvetili na tem mestu pretekli četrtek. Gorinavedene besede poslanca Giunta pa nam pričajo, da smo se motili, ko smo izrazili upanje, da gre le za osamljen plod domišljije politikujočega generala. Giuntove besede dokazujejo, da je general Bencivenga govoril iz srca velikemu delu italijanskega javnega mnenja.

Vse to pa ne menja prav nič na dejstvu, da je tako pisanje na veliko škodo našega mesta in da ovira vzpostavitev trgovskih stikov z zaledjem, predvsem s slovanskimi nasledstvenimi državami. To smo naglasili že v uvodnem članku, ki smo ga posvetili članku generala Bencivenge. Včerajšnji «Poccolo della Sera» pa je priobčil par posnetkov iz čehoslovaških listov, ki nam jasno kažejo, da dela tako nepotrebno bahanje in rožljanje s sabljo najslabši vtis v inozemstvu. Poluuradni čehoslovaški list «Čas» se je bavil te dni — kakor poročajo «Piccolu» iz Prage — z ohladitvijo odnošajev med Italijo in Avstrijo. «Mi bi želeli — je pisal tem povodom omenjeni list — da bi Italija, **posebno pa neuradna Italija,** črpala iz tega dejstva primeren pouk. **S slogo in nesebičnim sodelovanjem se vzdržuje mir, a z neupravičeno željo povečanju svojega lastnega upliva in svoje lastne moči ter z imperialističnimi pohlepi se spravlja mir v nevarnost.** Mi ne želimo samo sodelovanja med Avstrijo in Italijo, temveč želimo tudi sami sodelovati z Italijo in Avstrijo.»

Izvedba vojaške organizacije v fašistovski stranki. Fašistovska stranka je izdala za svoje člane poseben «Disciplinarni red za fašistovsko milico» ter «Navodila za organizacijo in poslovanje legij». Disciplinarni red deli fašiste v dve vrsti: Četnike (principi) in ostale oddelke milice po rimskem vzorcu manipole, centurije, kohorte in legije, odreja nerarhični red v milici, predvideva odznake za predstojnike, hrabrostne svetinje, znake za rane. «Navodila» pa razdelujejo Italijo v 12 con. V IV. cono spadajo sledeče dežele: Benečija, Treviso, Videm, Gorica, Trst, Istra, Reka z Liburnijo. Zadar. Generalni inšpektor te cone je poslanec Giuriati. Kakor vidimo, štejejo fašisti Reko med Italijanske pokrajine.

Vsem kulturnim in gospodarskim društvom v Jul. Krajini, ki so se odzvala povabilu podpisanega političnega društva ter poslala naprošene podatke, se podpisano tem potom toplo zahvaljuje ter prosi še ostala društva, ki se še niso odzvala temu povabilu, da to storé čimprej. Poslati je sledeče podatke: letnico ustanovitve, število članov in ali društvo deluje ali ne. — Polit. dr. «Edinost» v Trstu.

Od Sv. Jakoba. Prejeli smo: Z velikim veseljem opažam, da se je tukajšnjo društveno delovanje jelo prav lepo razvijati. «Dramatični odsek», katerega je «Čitalnica» po tako dolgem in trudapolnem delu spravila na trdne noge, je pričel prav pridno z delovanjem. Slednji nam obeta, kakor slišim, že v letošnji sezoni podati marsikaj zanimivega. Tudi knjižnica si je pridobila v zadnjem času precej knjig, po katerih je jelo občinstvo prav pridno segati. Žal da nimamo pri Sv. Jakobu ene čitalniške sobe, ki bi nam služila za shajališče, v katerem bi si kratili marsikateri dolgi zimski večer. Upam, da nam naša «Čitalnica» v kratkem tudi s tem ustreže. — Iz «Edinosti» posnemam, da misli nastopiti v kratkem pevsko društvo «Ilirija». Ta nastop obeta biti zelo zanimiv in to tem bolj, ker nastopi društvo v povojni dobi — prvič. Tem potom kličem vsem: Proč s časogubnimi prepiri! «Čitalnica» — dramatiko, «Ilirija» —petje, le tako lahko dospemo do zaželjenega cilja. Mi pa Šentjakobčani dejmo pomagati tema društvoma, posečajmo njih prireditve, da ju vzpodbudimo k nadaljnemu vztrajnemu delovanju.

Šentjakobčan.

«V kraljestvu palčkov.» Točno ob 5tih popoldne v nedeljo 29. t. m. priredi «Šentjakobska čitalnica» to krasno tržaško pravljično igro, katera je žela že tako lep uspeh na odrih. Način uprizoritve bo popolnoma odgovarjal duhu pravljice. Zato so bile pripravljene od kulisnega mojstra g. Bizjaka odgovarjajoče kulise. Čarobna razsvetljava bo gotovo imela diven učinek. Petje, katero zavzema pri igri važno mesto, je dobro naučeno in bo občinstvo gotovo jako zadovoljilo. Igro je spisal naš znani domačin g. Ribičič. glasba je od g. Grbca. Zajamčen je torej uspeh. Sedaj samo malo sliko te igre. Zavesa se dviga. V gozdu dremljejo palčki. Tako majhni in dražestni! Potem začne med palčki gibanje, smeh, jok, nagajanje, presenečevanje. Vse vprek. Vile, kralj, kraljica, škrati, čudež za čudežem skozi vse tri prizore, vse v najlepših skupinah in pestro živih barvah. Stari, mladi, otroci oglejte si to čarobno igro!

Važno za upokojence jugosl. državljane. Tukajšnji jugoslovenski konsulat javlja: Pozivaju se svi penzioneri jugoslovenski podanici, nastanjeni u Julijskoj Veneciji, koji su već dobili od Ministarstva Finansija dozvolu za primanje penzije u inostranstvu, da neizostavno i najdalje do 30. oktobra t. g. podnesu Jugoslovenskom Konsulatu u Trstu (Piazza Venezia) sledeće podatke: svoje ime i prezime, zvanje, ime nadležne pokrajine i opštine, broj naredbe i naimenovanje one niže vlasti, koja je podelila dozvolu uživanja penzijskih prinadležnosti u inostranstvu, datum i broj eventualne ranije dozvole, mesto prebivanja u inostranstvu, kasa na kojoj se isplata vrši, naimenovanje punomočnika kome se eventualno za penzionera penzijske prinadležnosti isplaćuju i na osnovu kojeg odobrenja, na koji je rok dozvola izdana, dan, kojim ističe podeljena dozvola.

Penzioneri koji još nemaju dozvolu Ministarstva Finansija a žele uživati svoje mirovinske prinadležnosti u inostranstvu, u tome celju moraju najdalje do 30. oktobra uputiti Jugoslovenskom Konsulatu u Trstu a za Ministarstvo Finansija molbu sa sledećim podacima:

a) dokazom da su jugoslov. državljani i da su nadležni u kojoj opštini na teritoriji naše države;

b) dokazom o regulisanju penzije (mirovinski dekret);

c) dokazom o opravdanosti prebivanja u inostranstvu.

Javna knjižnica «Šentjakobske čitalnice» v Trstu javlja vsem članom, da se po pravilih knjižnice, ne smejo izposojevati knjige za več kot **tri tedne.** Ker je število knjig premajhno za vedno naraščajoče število čitateljev, je odbor sklenil, da bo na to z največjo strogostjo pazil. Za vsak teden zamude se bo moralo plačati 50 cent. globe. Kdor pa vkljub temu ne bo storil svoje dolžnosti, bo javno pozvan potom «Edinosti» in se bo proti nejmu sodnijsko postopalo. Za večje knjige se bo delala izjema, ako se bo dotični čitatelj po poteku treh tednov javil v knjižnici in prosil za podaljšanje.

Vsi, ki se želijo vpisati v knjižnico, se lahko javijo vsako nedeljo od 10. do 11. ure zjutraj v prostorih «Šolskega društva» pri Sv. Jakobu (stara policija). Vpisnina znaša 1 liro, mesečna članarina tudi 1 liro. — Odbor «Šentjakobske čitalnice».

Zadružni tečaj. Vsled tehničnih težkoč se bo otvoritev zadružnega tečaja zakasnila za okoli 8 dni. Interesirance bomo o definitivni otvoritvi posamezno obvestili. — Zadr. zveza.

Katehetski sestanek. Dne 9. novemba t. l. se vrši v škofijskem dvorcu v Gorici katehetski sestanek ob 10. uri predpoldne. Referate imata g. prof. J. Leben in g. žup. Iv. Rejec. Naj se sobratje obilno sestanka udeleže, ker bo isti dan tudi občni zbor «Svečenikov sv. Pavla».

Občni zbor «Svečenikov sv. Pavla». Dne 9. novembra t. l. se vrši ob 2. popoldne v škofijskem dvorcu v Gorici občni zbor «Svečenikov sv. Pavla» (po katehetskem sestanku). Na dnevnem redu je poleg poročila odbora o dosedanjem delu tudi volitev novega odbora.

Starosta.

Trgovci! Konstatiramo, da nekateri trgovci v Trstu, ki žive izključno od dobičkov naših okoličanskih Brškic in Kraševcev niso še sedaj člani «Šolskega društva», da, nekateri so izterjevalko, ko je prišla, da plačajo članarino za «Šolsko društvo», celo odslovili z raznimi neutemeljenimi izgovori. Take «zavedne» trgovce bomo začeli javno razglašati med našim ljudstvom v okolici in na deželi. Ako ti «narodni» trgovci podpirajo šibo, ki nas tepe, naj bodo tudi toliko značajni, da žrtvujejo tudi par lir na leto **za vzgojo naše dece!!** Pa brez zamere!

Pozdrav od vojakov. Slovenski fantje pri radio-brzojavu na Monte Mario v Rimu pošiljajo domovini in domačim tople pozdrave.

«Tržaško podporno in bralno društvo» boniška blagajna v ulici Torre bianca 39, I. javlja, da se bo od danes, **četrtek, 26. t. m.** dalje **cepilo proti kozam** in sicer za člane od 10. do 11. ure predpoldne, in za družinske člane od 4. do 5.ure popoldne v društvenih prostorih.

«Vražja misel» v Škednju. — V nedeljo 29. t. m. priredi domači «Dramatični krožek» v gledališki dvorani kot tretjo predstavo «Vražjo misel», komedija v 4 dejanjih. Začetek točno ob 4ih popoldne. Igra vsebuje komične zapletljaje, ki bodo nudili našemu ljudstvu obilo zabave in mnogo smeha. Igra je bila podana že na vseh slov. odrih in je žela povsod velike uspehe. Upamo, da naše občinstvo, iz mesta in bližnje okolice, ne zamudi si ogledati in obiskati domačo prireditev. Otrokom vstop prepovedan.

«Veleja». V nedeljo, 5. novembra se uprizori Novačanova «Veleja», drama v 3. dej. v korist «Šolskemu društvu». Začetek ob 4. uri pop. Igra se igra samo enkrat in obveščamo tem potom slavno občinstvo, da v čim večjem številu poseti dramo, ki je preteklo sezono žela velike uspehe. Prosimo bratska društva, da ta dan ne prirejajo svojih predstav, tako da bo dan posvečen edinole «Šolskemu društvu»! Naše geslo naj bo: «Narod sebi!»

Odbor.

Važno! Izšla je knjižica, ki vsebuje vsa navodila in določbe za prejemanje invalidske pokojnine oziroma vzdrževalnih prispevkov starišem, sirotam in vdovam po vojakih, ki so v vojni padli ali izginili. Knjižica ima za prilogo tudi vzorce za vse potrebne slučaje prošenj. «Knjižica za invalide» stane L 2'50, po pošti 30 stotink več. — **Pri pošiljatvi po pošti naj se nakaže denar prej.** Tudi po povzetju se ne bo pošiljalo, ker so troški nerazmerno večji. Knjižica se naroča pri pol. društvu «Edinost» v Trstu.

Društvene vesti

«PROSVETA«. — Predavanja.

Prosek: 28. t. m ob 8. uri zvečer. Dr Joahim Ražem: **«O zemljiški knjigi».**

Planina pri Vipavi: 29. t. m. ob 3. uri pop. Dr. Alojzij Povh: **»O gospodarstvu».**

Sovraniščе: 31. t. m. ob 8. uri zvečer. **«O vremenskem prorokovanju».**

Ricmanje: 4. novembra ob 7. uri in pol zvečer. U. Urbančič: **«Pomen kulturnih organizacij in njih notranji ustroj».**

* **Slov. plan. društvo** naznanja,da namerava napraviti na praznik 4. in nedeljo 5. novembra jesenski izlet na Goljake in zeleni rob v Trnovskem gozdu. Za prenočišče se bo poskrbelo v Ajdovščini in Šturijah. Natančnejši spored se bo obavil pravočasno.

Pevsko društvo «Ilirija» priredi v kratkem z bratskim sodelovanjem M. P. D. pevsko-dramatični večer. Spored, ki je vsestransko zanimiv, se pravočasno objavi. Tem potom se vabi slavno občinstvo, da prihiti v čim večjem številu na to prireditev, kjer bo poleg naših ljubkih pesmic imelo priliko videti tudi lepo igrico, ki je prav izbrana za ta večer.

Odbor.

Slov. akad. fer. društvo «Balkan». Danes ob 20. in pol redni sestanek v navadnih prostorih. Eno uro pred sestankom odborova seja.

«Šolsko društvo» pri Sv. Jakobu. Danes, v četrtek ob navadni uri seja.

«ODVADA». Odvadina misel počasi prodira preko «lokalnega obzorja» zato je pokazala umestnost spremembe nekaj točk pravil šentjakobskega krožka «Odvada,» posebno potrebno se nam zdi, da javnost ve, da se slednji odslej imenuje «ODVADA V TRSTU». Ob tej priliki pozivljamo vse izobraženstvo, da sodeluje v «Odvadinem» jezikovnem odseku! — Vodstvo.

«Šolsko društvo», podružnica pri Sv. Ivanu priredi v soboto, dne 11. novembra t. l. Martinov večer v Gospodarskem društvu v korist tamošnjemu otroškemu vrtcu. Spored se objavi pravočasno.

Telovadno društvo «Sokol» pri Sv. Jakobu sklicuje za nedeljo 29. oktobra izredni občni zbor, z edino točko dnevnega reda: Volitev delegatov na občni zbor «Sokolske zveze». Občni zbor se vrši v navadnih prostorih ob 10 in pol zjutraj. —

Iz tržaškega življenja

Tatinska odjemalka. Natalija Škerl, lastnica male manufakturne trgovine v ul. Cmpo S. Giacomo št. 15 je opažala v zadnjem času, da ji izgineva iz trgovine različno blago. Škerlova si tega ni znala razlagati. Včeraj pa ji je bila sreča mila, da je zasačila pri «delu» pravo tatico. Bila je to neka Ivanka Girardi.

Ženska je hodila malone vsak dan v trgovino, nekaj nakupila ter vsakikrat nekaj izmaknila. Tudi včeraj je prišla v trgovino, in med tem ko se je Škerlova pogovarjala z neko odjemalko, je ženska spravila na varno nekaj blaga. To pa je Škerlova k sreči zapazila ter dala žensko aretirati. Ženska je izpovedala na policiji, da jo je beda prisilila, da je kradla.

Tatvina na tekališču. Zasebnica Amalija Holzer je šla pred sinočnjim z omotom blaga pod pazduho po tekališču Vittorio Em. III. Nenadoma pa je stopil k njej mož, ji iztrgal omot izpod pazduhe ter zbežal. Neki kraljevi stražnik, ki je videl to početje, se je spustil za nepoštenjakom ter ga prijel. Mož, ki se imenuje Renato Belfo, star 34 let, brez stalnega bivališča, je končal v zaporu.

Prevrtana železna blagajna. V noči od torka na sredo so vdrli doslej neznani vlomilci v skladišče vina tvrdke Dari & Romana v ul. Madonna del Mare **št. 5.** Tam so prevrtali železno blagajno in vzeli iz nje 7646 lir. Nadalje so odnesli iz skladišča magnet «Diesel», vreden 250 lir in dežni plašč vreden 200 lir. Tatvina je bila naznanjena na policijskem komisarietu v ulici della Sanitá.

Nesreča pri delu. Voznik Ivan Žagar, star 37 let, stanujoč na Greti - Serbatoio št. 32, je prišel včeraj pri delu med zid in voz. Dobil je težke zunanje in notranje poškodbe. Prepeljali so ga v domačo oskrbo, ker ni hotel v bolnišnico.

Sardine tatinskega izvora. Neki policist, ki je šel včeraj zjutraj po Garibaldijevem tekališču, je zagledal tam pred neko trgovino dva mlademiča, ki sta prodajala mimoidočim sardine v škatljah. Mož postave se je spomnil, da je čital v časopisu o tatvini sardin. Zato je stopil k mladeničema ter ju povabil na policijo. Tam sta se indentificirala za: Salvadore Cucco, star 25 let, brez stalnega bivališča in Ivan Siffert, star 24 let, stanujoč v ulici del Rivo št. 18. Oba sta trdila, da sta nedolžna. Kljub temu sta morala v zapor. Sardine so bile ukradene v skladišču tvrdke Finanzzer, kakor smo že poročali v včerajšnji «Edinosti».

Zlatenina na policiji. Na glavni policiji se nahaja nekoliko zlatenine, ki je baje tatinskega izvora. Lastnik naj se zglasi na policiji.

Nesreča z nabojem. 14letni Pavel P., stanujoč na Škorklji - Sv. Peter št. 12, se je igral včeraj z nekim nabojem. Naboj pa se je razpočil ter odnesel dečku tri prste na levi roki. Prepeljali so ga v bolnišnico.

Roparski napad. E. Santel, lastnica tobakarne v ulici Media št. 41 je zaprla pred sinočnjim kakor po navadi tobakarno ter šla proti domu v ul. Eremo št. 6. Ko je dospela v to ulico, sta planila na njo dva tolovaja, jo vrgla z vso silo ob tla, ji vzela veliko usnjato torbo ter zbežala. Ženska je začela vpiti na pomoč. Prihitela sta dva stražnika, in ko sta izvedela od ženske, zakaj je šlo, sta šla iskat napadalca. Iskala sta ju dolgo; končno sta pa vendarle enega skoraj prijela. Srečala sta ga namreč na vogalu neke bližnje ulice z ukradeno torbo v rokah. Mož pa ni zgubil hladnokrvnosti, marveč je zagnal torbo stražniku v obraz ter zbežal. Santeljeva je dobila torbo nazaj. V njej se je nahajalo več sto lir.

Tržaška burja. Starka burja, ki razsaja te dni kot zbesnela po tržaških ulicah, je ugrabila pred sinočnjim svojo prvo žrtev.

Šestindvajsetletni težak Ivan Taučer je šel po končanem delu v prosti luki po tamkajšnjem obrežju; namenjen je bil domov. Nenadoma pa ga je močan sunek burje zanesel v morje. K sreči so to videli nekateri delavci ter mu prihiteli na pomoč. S pomočjo vrvi so ga srečno povlekli na suho. Nato so pa telefonirali na rešilno postajo, zakaj Taučer je bil onesveščen. Kmalu je bil zdravnik na licu mesta, spravil delavca s pomočjo umetnega dihanja zopet k sebi ter ga dal nato prepeljati na njegov dom v ulici dei Porta št. 5.

To pot ni šlo. Preteklo noč, ko je burja tulila, so štiri nočne sence rezale s posebnimi škarjami železni zastor trgovine Milana Magrisa v ul. S. Vito št. 7. «Usoda» je hotela, da so slišali škripanje škarij nekateri kraljevi stražniki, ki so patrulirali tam v bližini. Šli so tja. Toda možje so jih pravočasno zagledali ter srečno odnesli pete.

Nabasan revolver na vrtu pred južnim kodvorom. Nekateri policisti so našli pred sinočnjim v vrtu pred južnim kolodvorom nabasan revolver model «Fiat». Nesli so ga v orožarnico. Policija išče lastnika tega revolverja.

Ogenj na parniku «Abbazia». Neki pomorski častnik, ki je imel včeraj po noči inšpekcijo na krovu parnika «Abbazia» v stari prosti luki, je zapazil okoli 2. ure, da se vali gost dim iz neke kabine v notranjosti parnika. Brž je sklical moštvo. Potem je še telefoniral na glavno postajo ognjegascev. Ognjegasci so po parurnem delu pogasili ogenj. Škoda se ni še cenila. Ni se moglo še ugotoviti, iz kakšnih vzrokov je nastal ogenj.

Odmevi krvavega dogodka v ulici della Pietà. Brezposelni slikar Josip Berlocco, o katerem smo poročali v včerajšnji številki našega lista, da je bil težko ranjen s čevljarskim nožem v rebra, je umrl včeraj zjutraj okoli 4. ure v mestni bolnišnici.

Domneva se, da je njegov morilec Josip Carriero pobegnil v Milan. Policija ga marljivo zasleduje.

Samomor mladenke. Sedemnajstletna Ana Starè se je sinoči zastrupila v svojem stanovanju v ul. Salita di Greta št. 13 s 100 g. kreolina. Prepeljali so jo v mestno bolnišnico, kjer je par minut pozneje izdihnila. Do tega žalostnega koraka so jo dovedle družinske razmere.

Vesti z Goriškega

Padec. 36letni Kovačič Franc iz Modreje pri Sv. Luciji se je vračal s svetolucijskega kolodvora domov, se je hotel s kolesom ogniti neki ženski in je padel po strmini ter se tako pobil, da so ga morali prepeljati v Gorico, kjer se zdravi. — Tudi neki zidar Urdih Marjo iz Hudega loga pri Selu je padel z odra pet metrov globoko in se poškodoval na desni nogi. — Kemperle Jožef iz Nemškega ruta je padel po stopnicah in se tako poškodil, da se bo moral zdraviti 40 dni.

Obisk tatov. Pretečeno nedeljo zjutraj so obiskali tatovi gospo Marijo de Eggel, ki stanuje na Verdijevem tekališču 55, a niso našli mnogo vrednosti, zakaj vsega skupaj so odnesli samo za 200 lir blaga. Prišli so v hišo zopet po stari navadi skozi okno.

Nesreča z otrokom. Neka Karolina Mavšič iz Mirna se je odstranila z doma in pustila blizu ognja svojega 8 mesecev starega otroka samega. Ko se je vrnila, je opazila prestrašena, da se nahaja otrok v ognju. K sreči je mati prišla še pravočasno in je imela toliko zavesti, da je pogasila goreče cunje in tako rešila otroka gotove smrti. Otroka so prepeljali v bolnišnico. Upanje je, da ga ohranijo pri življenju. Stariši, ne puščajte otrok samih blizu ognja. To je že stara pesem, a vedno da bi jo ponavljali.

PODLISTEK

Igralec, ki dobiva.

Spisal **Mavricij Jókai**
Iz madžarskega izvirnika poslovenil
Ivan Koštiál 24

— Tisti vrtec takorekoč visi med nebom in zemljo. — «No, jaz pojdem v kuhinjo kuhat obed,» je dejala Aksamita. — «Po obedu pa mi boš zopet pripovedovala kaj tako lepega, kakor včeraj?» — «Torej je bila lepa tista povestica?» — «Zelo lepa je bila pripovedka o Margariti. Praviti mi jo moraš še večkrat, da mi ostane dobro v spominu?» Ni se ji več zdela groze polna. Bila je še popolnoma otročja. Ista pravljica o strahovih jo je zvečer pripravila v jok, po dnevu pa v smeh. V temi je potegnila odejo čez glavo, da je ne bi skušalo tako brezobzirno strašilo, po dnevi pa je radovedno kukala skoz razpoke ozidja proti Rovini, ali ne bi uzrla katere izmed onih čudnih «živali» božjih. — «Veš, kaj mi boš pravila popoldne, Aksamita? Včeraj si omenila, da si bila tudi v «tatarskem taboru.» — «No, kaj pa potlej?» je rekla Aksamita osorno — «Ali mi boš povedala, kakšen je tisti tatarski tabor?» — «Tega pa ne bom.» — «Zakaj ne boš?» — «Ker ne znam.» — «Kaj, ne znaš popisati tega, kar si videla na svoje oči?» — «Res ne znam. Nedostaje mi besed za to. Bila sem tam; spominjam se ga, tudi sedaj stoji pred menoj, a vendar ga ne znam popisati.» — «Ali je tako krasen ali tako groze poln?» — «Tako krasen in hkrati tako grozen.» — «Le to mi povej, kje je tisti tatarski tabor? Na katerem koncu zemlje?» — «Gotovo ni na nobenem koncu sveta, ampak je v sredi zemlje. Tatarski tabor je v Parizu.» — «Pojdi!» je dejala Miliora z naglim smehom ter udarila Aksamito v hrbet. «Ti me imaš lepo za norca.» — Aksamita je skomizgnila z ramo ter vteknila pipo v usta; potem je šla v kuhinjo. — Miliora se je še smejala. Kaka nora ideja: reči, da je tatarski tabor v Parizu! ....In vendar je bil ondi. — Zavzemal je najsijajnejši del svetovnega mesta: dvorišče kraljeve palače (Palais royal). — Malone 50 let je videlo pol sveta «tatarski tabor», kakor so zmerjali neki labirint, nakopičen iz lesenih kolib, šotorov in vež, ki so bile sestavljene iz brun do višine enega nadstropja — vse to na dvorišču «Kraljevske palače», — Na dvorišču tistega «Palais royal», ki je bil zgrajen za kralje in za ministre in metrese, ki so ovladovale kralje, in preobložen z vsemi zakladi umetnosti; čigar dvorane, hodniki, krasotne stopnice in skrivni vhodi so postali znameniti po zgodovinskih dogodkih, razkošju, pompu in nastopih olimpske pijanosti; tistega «Palais royal», ki je požrl milijone ter izkljuval milijarde (v valovih Misisipija, preobraženih v zlato) in potlej zopet požrl ljudstva in izbljuval morje krvi (tu se je porodila revolucija); k sijajnim hodnikom tega s slavo napolnjenega skupka palač so praktični potomci, da bi imeli kaj koristi od tega kompleksa, pripojili množico «štantov» iz desk, in tam je bil skoz pol stoletja semenj vsega sveta. — Ta leseni kompleks so poroglijvo imenovali «tatarski tabor». — Na kar pa Francoz položi svojo roko, to se izpremeni v cvetlico, tudi če je smetje. Ta Babilon iz desk je bil tako olišpan z okraski, tako poslikan s pisanim lakom, tako ovešen z dragimi zavesami, skrit med cvetlicami in bršljanom, da ni nihče zapazil, da je zgradba lesena. V sredi prodajalnic velikanskega bazarja je bil tudi cirkus — vsaj pravili so mu tako; a to ni bila za konje pripravljena arena, temveč oder za blaznosti izbranih ljudi. Tudi ta je bil iz samih desk, a tako okrašen, s preprogami ovešen, zunaj in znotraj poslikan, pozlačen, obdan s skupinami tropskih cvetlic, da je vsak, ki ga je zagledal, menil, da je to kiosk velikega mogula.

— Enonadstropna lesena veža in prodajalnice v dveh vrstah so prekašale po raznovrstnem potratnem luksuzu še najmelejše čarobne pravljice iz «Tisoč in ene noči;» tukaj je bilo nakopičeno vse, kar ustvarja okus, umetnost, bizarna domislica v povzdigovanje človeških čutov: kupi lepotičja v zlatarskih prodajalnicah, orientalne preproge, modna oblačila, lišp, umetne cvetlice, perje, draga kožuhovina, slike, kiparski umotvori, razstava živih ptičev, beneški kristali, celo skladišče ur — vmes tu pa tam kaka kavarna s stenami iz samih zrcal, kaka jedilnica, pri katere vhodu so razstavljene dobre reči, ki prihajajo tam notri na mizo: redka divjačina, ribe, južno sadje, — potem prodajalnice peciva in izložbe knjigotržcev. Vse se blešči, vabi, dehti — najbolj pa tisto, kar je živo: pisan roj krasotic. Tu so tiste lepe ženske, ki kličejo z balkonov svojih palač sovražnikom, ko zmagoslavno prihajajo v Pariz: «Vivent nos amis les eunemis!» (naj živé naši prijatelji - sovražniki!) in drugi dan po tem, ko so Rusi, Angleži pa Nemci osvojili Pariz, so si te ženske osvojile vse tri narode. Najlahkomiselnejše ljudstvo sveta: brez skrbi, brez žalosti, brez vesti; umetnice greha.

Brž ko so se ulile z zavezniškimi četami vred v metropolo sveta tuje skupine vseh barbarskih plemen, so prevzele te ženske nošo vseh teh plemen. V drugih časih je dajal Pariz vsemu svetu modo — zdaj pa je Pariz prevzel mode vsega sveta. Nekaj let je bilo življenje tukaj nepretrgan maškarni bal in lepim damam se je vsaka novost lepo podajala (prilegala). — Ni bilo tako neverjetne, pošastne himere lepotičnega kulta, katere ne bi bile dražesti «boulerouge» (= rdeče krogle*) naredile očarujoče. Tam so rojile te ženske ves dan v babilonskem vrvenju ljudstva: dopoldne na promenadah tatarskega tabora, opoldne za mizami jedilnic, zvečer v gledališčih (teh je bilo nekoliko v «kraljevi palači»), ponoči v razsvetljenih brlogih, ki so se imenovali «punčeve dvorane» in «igralnice». — Svetovno mesto je bilo v tistih letih čudna zmes kričečih nasprotij. Velik narod, ki je dotlej dajal polovici sveta ukaze, ki je ustanavljal prestole v tujih deželah ter nanje posajal svoje sinove, ki si je naredil vso Evropo tributarno (davek plačujočo) in jo potlej še enkrat osvojil s svojim estetičnim okusom, svojo umetnostjo, — zdaj poteptan, podjarmljen, v spone dežan od glatoglavih hiperborejskih (severnih) narodov; moral je prenašati njih gospostva, ošabnost, preganjanje — pa se smejati vsemu temu. — Po hišah žalovanje, po ulicah orgije. Vsaka rodbina je imela koga objokavati; dobri patrioti so za zaklenjenimi vrati, izza spuščenih okenskih zastorov prežali, zroč skrivoma na ulico in zunaj po bulovaru je stopala četa vrnivših se rojalistov v bratovskem objemu z zmagovitim tujcem, ki je bil njihov narod premagal! — Z oglov trgov in ulic so postrgovali starodavna imena, ki so spominjala na slavne dobe.

(Dalje).

*) Rdeča krogla, n. pr. pri nekih izpitih, pomeni «dobro»; v našem primeru je toliko kot «odobravanje, pohvala»

Otvoritev poštnega urada v Volčah. Poštno ravnateljstvo javlja, da bo s 1. novembrom zopet otvorjen poštni urad v Volčah ter priključen na progo Sv. Lucija - Bovec.

Vesti iz Istre

Iz Obrovega pri Podgradu. Pred nedolgim časom smo osnovali pri nas podružnico društva «Prosvete» v Trstu pod imenom Kmetko izobraževalno društvo Zora». Po posredovanju g. poslanca dr. Stangerja nam je civilni komisariat na Voloskem pismeno zagotovil, da začnemo lahko že z delovanjem. Občni zbor se bo vršil v najkrajšem času. Upali smo, da nam bo vreme naklonjeno in da bomo s sodelovanjem bratskih društev lahko napravili na dan ustanovnega občnega zbora malo prireditev. Odnesti bomo pa morali do spomladi. Zahvaljujemo se gosp. poslancu dr. Stangerju za blagohotno posredovanje.

Iz Dekanov. Preteklo nedeljo se je vršila pri nas vesela slovesnost. Slično so že videli samo najstarejši ljudje v vasi. Dobili mo nove zvonove. Naš stolp je bil sezidan l. 1841. in od tedaj so nas stari naši zvonovi klicali skozi 74 let k božji službi, vse do l. 1915., ko nam jih je vzela avstrijska vojaška uprava. Vojna tudi nam ni prizanesla. Od tedaj nam je ostal samo še majhen zvon, ki pa je kmalu počil, tako da smo ga morali nadomestiti s šolskim zvonom. Ta visi še danes v zvoniku.

Toda po prizadevanju našega preč. g. župnika Antona Slamiča, g. župana Ivana Grižona ter cerkvenih in občinskih starešin nam nam je vlada dovolila kot vojno odškodnino dva nova zvona v isti teži, ki ju je avstrijska vlada vzela. Cerkveno in občinsko starešinstvo sta se pa domenili, da se dá preliti tudi počeni zvon ter naj se zviša teža vseh treh zvonov, za kar naj potem občinarji vsak po svoji moči primerno prispevajo. Tako se je tudi zgodilo.

V nedeljo, dne 15. t. m. nam je g. župnik pri sv. maši naznanil, da pridejo novi zvonovi v sredo 18. Ob 3. popoldne naj jih svečano sprejmemo na kolodvoru. Prišla je sreda. Kljub deževnemu vremenu so romale trume občinarjev, vsi v prazničnih oblekah proti postaji, vse je šlo tja od malega otročiča do sivolasega starčka. Na postaji so se zbrali g. župnik s cerkvenim starešinstvom, g. župan z občinskim starešinstvom in uradom, pevski zbor pod vodstvom g. Andreja Gregoriča in domača dekanska godba. Dekleta so pripravila cvetice, da obsipajo z njimi nove zvonove, čim dospejo, in štirje s cvetjem in zelenjem okrašeni konji so bili pripravljeni, da popeljejo zvonove na njihov novi dom.

Voz z zvonovi se še ni dobro ustavil, ko so že bili okrašeni z venci in cvetjem, darilom mladine. V pozdrav novim klicarjem je zapel pevski zbor, spremljan od godbe. Nato se je uvrstila procesija proti vasi: na čelu križ, prvi za njim šolski otroci, potem godba, za godbo zbor, za pevci voz z zvonovi, za njim cerkveno in občinsko starešinstvo, nato možje in fantje in konečno žene in dekleta. Med potjo je svirala godba koračnice.

Zvonovi so ostali pred cerkvijo, kjer čakajo, da nam pošljejo iz Trsta iz livarne pri Sv. Ivanu potrebno orodje, da jih dvignemo na njih mesto. Bog daj, da bomo kmalu slišali njih mili glas!

Po cerkveni slavnosti se je vršila v dvorani g. župana veselica. Veselo petje in zvoki godbe so dajali duška čustvom vseh navzočih.

Književnost in umetnost

Slovensko-italijanska slovnica. Sestavila Marica Stepančičeva (Gregorič). Izšla je ravnokar goriomenjena slovnica v II. izdaji v samozaložbi pisateljice. Cena knjigi je 8 lir. Delo je pisano jako poljubno in vsebina knjige je zelo obilna in raznovrstna, vsled česar jo našim čitateljem, ki se želijo učiti italijanščine, toplo priporočamo.

Nova knjiga. V «Naši založbi» je izšla nova knjiga, tri enodejanke Stanka Majcena «Za novi rod», knjiga, po kateri bo segel vsakdo, ki ljubi lepo knjigo, dobrodošla bo tudi boljšim odrom po deželi. Cena L 4.80 za broš., a L 5.80 za vezan izvod. Dobi se pri K. T. D. v Gorici in pri J. Štoki v Trstu.

Adresar za Slovenijo. Zelo važen in upoštevanja vreden je Adresar (Guida) za Slovenijo, ki ga izda D. Beseljak v Ljubljani in ki izide koncem januarja 1923. V njem dobijo trgovci točne naslove vseh v Sloveniji se nahajajočih industrij, veletrgovin, manjših trgovcev in privatnikov. Knjiga bo obsegala nad 600 strani. Razen navadnih naslovov so tudi oglasi raznih tvrdk izven Slovenije. Cena delu bo s poštnino vred L 30.

Kdor želi inserirati ali naročiti, in sploh imeti kako pojasnilo, naj se obrne na tuk. zastopništvo: Mario Goriup, Trst (Rojan) Via Sara Davis 31, II p.

Trgovci, banke in posojilnice, naročite in inserirajte! S tem si napravite izvrstno reklamo in si prihranite mnogo nepotrebnih dopisnih stroškov.

Stanko Majcen: Za novi rod. (Tri enodejanke). Str. 72 Izdala in založila Naša založba v Trstu. Cena broš. izvodu L 4.80. Vezanemu: L 5.80. — Knjiga, ki je tiskana na lepem, belem papirju in okusno opremljena, obsega tri enodejanke znanega mladega pisatelja, katerega psihološke črtice v «Dom in Svetu» in drama «Kasija» sta mu že naredili ime med Slovenci. Prva drama se imenuje «Profesor Gradnik» po glavni osebi v drami, ki je tragična prikazen jetičnega filozofa, kateri je v mladostni bedi moral zapraviti svoje zdravje, ki mu ga niti morje ne more več vrniti in živi le še v nadi, da bo živel dalje v svojem otroku, katerega rojstvo ravno pričakuje. Otrok se mu rodi, toda je mrtev, nihče se mu ne upa, mu ne more tega povedati, niti zdravnik, niti njegov najboljši prijatelj ne. On pa misli, da je otrok živ, zato plava v neskončni radosti: «Če vničiš eno kal, vzklije druga, če zatreš dva rodova, vznikne jih pet! Ali zemlji treba blagoslova!... Posoda ideje, baklja v temi, klica življenja — je človek.» S temi besedami izginja misterijozno na obali, ki je najvišja in le senca se vidi na obzorju... — Druga enodejanka je socialna. Imenuje se «Knjigovodja Hostnik». Osebe se samo tri: lesni trgovec Koren, knjigovodja Suša in bivši Korenov knjigovodja Hostnik, ki je bil obsojen na pet let ječe vsled poneverbe. Koren je človek, ki mu njegovi uslužbenci niso mari, on samo zahteva, da je delo opravljeno naglo in se pritožuje nad Sušo, da ni dovolj nagel. Ta mu dokaj jasno pové, da se je podjetje v petih letih tako pomnožilo, da sam ne more zmagovati blagajne in knjigovodstva, dasi hodi ob šestih zjutraj v pisarno in jo zapušča ob 11. uri zvečer. Zato njegove moči pešajo, in vidi, da ne more več, da bo omagal, če ne najme še eno moč. Koren nejevolja in pravi, da je imel svoječasno za knjigovodjo Hostnika, ki je lahko vestno opravil vse to delo; ta Hostnik se mora vsak čas vrniti iz ječe. Zagleda ga skozi okno, da prihaja k njemu. Koren nažene Sušo iz sobe, a sam pusti ležati bankovce na mizi — Hostniku v preizkušnjo, nato se odstrani. Hostnik je sam v sobi, veter popihne bankovce na tla, Hostnik jih pobere, a jih položi v debelo knjigo. Koren pride, Hostnik ga prosi službe in mu razvedene vse notranje motive svojega dejanja: žena je bila na porodu, stanovanje vlažno, suknja ogloćana, plača premajhna... Koren ne vidi bankovcev in pravi, da ni za blagajničarja, zakaj preizkusil je njegovo poštenost: bankovci so ležali na mizi, zdaj jih ni. Hostnik pove, da so v debeli knjigi, v tem pa bruhne iz njega vsa pridržana bridkost in gnjev, popade revolver in meri na Korena: «Da boš vedel, kaj je človek, čast njegova, da boš vedel, kaj je človeška borba...» Koren mu v prvem strahu obljubuje službo, ko pa pride Suša in mu izbije revolver, pokliče Koren telefonično stražnike, ki odpeljejo Hostnika v zapor, zakaj v človeško družbo mu je zabranjen vstop. Zopet je vse po starem: Suša dela od 6. ure zjutraj do 11. ure zvečer, moči mu pešajo... — Tretja se imenuje «Zamorka». Ena najmočnejših, zopet strašna obsodba nečloveštva naše pokvarjene množice. Zamorka služi v nekem hotelu kot posebnost, ki vabi goste vanj. Ko gospodinja zapazi, da je zamorka noseča, jo vrže na ulico kot vlačugo naravnost v roke razdivjane okolice, ki črti vsakogar, ki se loči od ostale družbe, posebej pa še se zlije nanjo nagonski srd žensk radi nezakonstva njenega, in radi tega, ker je plašila otroke s svojo čno poltjo; tudi radovedje, ali bo otrok, ki pride na svet, črne ali bele polti, je bilo veliko. Preganjajo jo kot divjo zver, ki beži čez plotove in skozi ulice, na skrivnem porodi in plane v hišo delavca Frjana, «ki gleda na zaslužek, da ima družina kaj jesti in da žena radovednost pase»; tam se je vrgla na posteljo in pol onesveščena zaspala. Otrok pa je bil v begu umrl. Ko se zbudi, misli, da so ji otroka umorili. Vsa besna plane na Ferjanove otroke in jim prekolje vratove. — Vse tri enodejanke, razen zadnje, nimajo mnogo zunanjega dejanja, tem bogatejše pa je notranje dejanje, ki priča o bistrem opazovanju življenja, o zdravi filozofiji in človek zelo uživa že tedaj, kadar jih samo čita. Kdor je prvič na odru, jih ne bo mogel igrati z uspehom, vendar pa bodo naši boljši odrí in starejši, vajeni igralci lahko segli po njih in jih predstavljali. Knjigo toplo priporočamo!

* **KNJIGE «GORIŠKE MATICE» se naročujejo pri poverjeništvu «G. M.» v Trstu, ul. Molin a vento št. 7. (prodajalna kož) vsaki dan od 8—19, razen ob nedeljah. Vse tri knjige (s slikami) stanejo samo 4 (štiri) L.**

Gospodarstvo

Prekmorska izvozna trgovina. Iz merodajnih krogov nam javljajo o položaju Trsta v prekmorski izvozni trgovini sledeče poročilo:

Trgovina s Kitajsko je prešla v zadnjem času razne faze. Južnokitajsko tržišče je vsled revolucije, ki je sedaj končala z izgnanjem Sunjatsensa, za dolgo dobo časa popolnoma odpovedala. Razen tega je bila cela vrsta mest ob obali, med temi tudi Svatov, pred dvema mesecema močno poškodovana po silnemu tajfunu. Povrnitev k normalnim političnim razmeram bo mogoče v kratkem času dala trgovini novega življenja. Kupčije na severnem Kitajskem, posebno v Shangaju, so se proti koncu poletja precej poslabšale.
dom

Pričakovati pa je, da se tudi v trgovinskem oziru razmere kmalu izboljšajo in da se povrnejo normalne cene. V angleški Indiji je razvoj kupčij normalen. Padec marka ni imel trajnega vpliva na cene, ker je nemška industrija zahtevala med tem časom večje cene, tako da je po ceni kupljeno blago deloma prišlo že v konsum, deloma pa so bile kupčije paralizirane vsled neizvršitve sklenjenih pogodb. Radi ugodnega konsuma je žetev zadovoljiva in je pričakovati normalno poslovanje za tekočo sezono. V Braziliji se je vsled svetovne razstave v Rio de Janeiro pojavilo močno gibanje za uvoz deloma neposredno radi naraščajočega grajenja novih stavb in radi priprav za pričakovano priseljevanje tujcev, deloma pa neposredno radi pričakovanj, ki so v zvezi z vzpostavitvijo živahnejših kupčij. Vendar pa je priporočljivo, presojati ta razvoj precej oprezno, ker se lahko pripeti, da izostanejo pričakovani dogodki, in v tem slučaju bi bila kriza neizogibna posledica.

Borzna poročila.

Tuja valuta na tržaškem trgu

ogrske krone	—.97.—	1.05
avstrijske krone	—.03.—	—.03
češkoslovaške krone	80.—.—	80.50
dinarji	40.—.—	40.60
leji	16.25.—	17.—
marke	— 50.—	—.55
dolarji	24.70 —	24.85
francoski franki	175 75.—	176.50
švicarski franki	448.—.—	453.—
angleški funti papirnati	109.90.—	110.20

†

S potrtim srcem javljamo sorodnikom, prijateljem in znancem, da je umrl po dolgi in mučni bolezni naš ljubljeni soprog, oče ozir. tast, gospod

Ivan Gröbming

cestni mojster v pokoju.

Pokopali smo blagega pokojnika 18. X. v Rukavcu pri Opatiji.

Žalujoči obitelji:
Gröbming in **Lesica.**

683

Mali oglasi

GOSPODIČNA, izučena, želi vstopiti v boljšo trgovino špecerijskega blaga v mestu ali na deželi. Ponudbe pod «Poštenost» na upravništvo. 1972

HIŠA na Općinah pri Trstu št. 378, dvonadstropna, z vrtom, se proda. Pojasnila v Kobaridu št. 86, Juretič. 1973

HLAČE, obleke, suknje, moške in ženske, malo rabljene, prodam. Ireneo 6, IV. 1974

MLADENIČ 22 leten, vešč slovenščine, nemščine, italijanščine, išče službo kot vodja trgovine jestvin v mestu ali na deželi. Gre tudi v Jugoslavijo. Ponudbe na upravništvo pod «Vodja». 1975

ŠPINAČA je prišla, vsa ostala semena na razpolago pri Kmetijski zadrugi. 1976

TOMAŽEVA ŽLINDRA se še dobi, na razpolago je vedno kainit, kalijeva sol, superfosfat, čilski soliter, cianamid itd. pri Kmetijski zadrugi v Trstu, via Raffineria 7. 1977

ODDASTA se dve veliki, lepi, zračni sobi, z električno razsvetljavo, takoj v najem za pisarno ali ambulatorij. Naslov pri upravništvu. 1978

KUPUJEM baker in med po cenah, ki se dosedaj niso plačevale. Scalinata 3, Fonda. 1942

URADNIK, 24 let star, vešč slovenskega, srbo-hrvatskega, italijanskega in nemškega jezika, želi premeniti službo. Gre najraje k banki ali lesnemu podjetju. Naslov pri upravništvu. 1962

NOVE POSTELJE, vzmeti, žimnice iz morske trave, volnene in pol volnene, nočne omarice, schifoniers se prodajajo po nizki cent. Fonderia 3. 1967

ŠVEDSKE KAPLJICE, izvrstno domače zdravilo za želodec, v lekarni v Sežani. 83/3

ZDRAVILA za vse živinske bolezni, redilni prah, fluid za konje, se dobi v lekarni v Il. Bistrici. 28/4

BRINJEVE jagode, črne, v poljubnih množinah, po ugodni ceni dobavlja I. Sandaj, Lupoglava, Istra. (1917)

IVAN KACIN, Gorica, via Carlo Favetti 6. Popravljanja in uglašanje. Harmoniji, orglje, klavirji, violine, kitare. Strune in vse potrebščine za omenjene instrumente. Prodaja tudi na obroke. 1937

POSESTVO na prodaj, obstoječe iz poslopja, travnikov, gozda in vinogradov. Cena po dogovoru. Pojasnila daje Pavlič, Črnikal 14. Istra. 1953

KRONE srebrne in zlate, plačuje po najvišjih cenah Pertot, Via S. Francesco 15, II. 19

POZOR! Krone, bisere, zlato, platin in zobovje po najvišjih cenah plačuje edini grosist Belčeli Vita, via Madonnina 10, I. 82

SVINEC mehek (olovo) kupujem vsako množino. Naslov Kuret, Settefontane 1. 39

KRONE, goldinarje plačujem po cenah, ki jih drugi ne morejo plačevati. Pondares 6, I. nadstr., desno. 57

CUNJE po 30, star papir, železo 25 in druge kovine kupujem po visokih cenah. Solitario št. 14. 51

Naznanjam slav. občinstvu, da bom odprl v soboto, 28. t. m. v Dolini

MESNICO

oslovskega mesa po sledečih cenah:

prednji deli	L 6.80
zadnji deli	L 8.—
koštrunovina	L 6.80
»	L 7.60

Prašičje in telečje meso.

684 **Petelin Ivan.**

Dobre in moderne obleke
za moške, dečke in otroke
v veliki izberi 85
po konkurenčnih cenah.
Adolfo Kostoris
Trst, Via Carducci 39.
Oglejte si izložbe, da se prepričate!

IVAN KERŽE 49
ima v lastni zalogi najraznovrstnejše
kuhinjske in druge hišne potrebščine
iz aluminija, steklovine, lesa in emajlirane pušči.
TRST — Piazza San Giovanni

Velika zaloga vina, žganja in likerjev
JAKOB PERHAUC
ustanovljena leta 1878
Trst, via S. T. Kydias št. 6, telefon 2-86.
Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinjevec in kranjski slivovec.
Lastni izdelki: šumeča vina kakor šampanjec, šumeči istrski refošk Lacrima Cristi in druga.
Specialiteta: Jajčji konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji in sirupi, kakor pristni malinovec in drugi. (50)

Inserirajte v „Edinosti“

POHIŠTVO.
NOVI DOHODI: poročne sobe iz spaljenega bukovega lesa, slavonskega hrastovega, mahagonijevega in črešnjevega lesa, jedilne sobe, kuhinje, stolice.
VELIKA IZBERA
TÜRK, Via S. Lazzaro št. 10.
Za pošiljatve na deželo najboljša, brezplačna embalaža. — Brezkonkurenčne cene. (6 0

Steklene šipe
vsake vrste in mere. Prodaja na debelo in drobno. — Postrežbá na dom. Cene zmerne. Piazza Oberdan štev. 3 (Hotel Europa) telefon 44-23. 18

ODVETNIKA 84
Dr. FERFOLJA in Dr. SEDMAK
iz Trsta, via Fabio Filzi št. 17/I. (tel. 26-50)
sprejemata
svoje klijente iz sežanskega okraja
vsako soboto
pri AMFU v SEŽANI

AMBULATORIJ
za spolne, sifilitične, kožne in otročke bolezni 44
D.ra G. & A. De Leo
Specialista spopolnjena na pariški kliniki
Moderno zdravijenje sifilitične bolezni, zoženja in vnetja cevi in kapavca.
Preizkušnja krvi za ugotovitev sifilitičnih okuženj
Sprejemata od 10 do 12 in od 14 do 17.
Gorica, Piazza Nicolò Tommaseo (Piazzutta) 8

Srebrne krone in zlato plačujem po najvišjih cenah
ALOJZIJ POVH
Trst, Piazza Garibaldi št. 2
8 (prej Barriera)

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu
registrovana zadr. z neomejenim jamstvom
Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.
Obrestuje navadne hranilne vloge po
5 %
vloge, vezane na trimesečno odpoved
po 5½% ako znašajo 20-30.000 Lit.
po 6% ako znašajo 30-40.000 „
po 6½% ako presegajo 40.000 „
Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune
Posoja hranilne pušice na dom.
Za varnost vlog jamči poleg lastnega premoženje nad 2300 zadružnikov, vredno nad 50 milijonov lir.
Daje posojila na poroštvo, zastavo vrednostnih papirjev ali dragocenosti.
Uradne ure od 8—13.
Tel. št. 16-04. Tel. št. 16-04.

Najstarejši slovenski denarni zavod.
Tržaška posojilnica in hranilnica
registrovana zadruga z omejenim poroštvom
uraduje v svoji lastni hiši
ulica Torrebianca štev. 19, I. n.
Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje
po 4%
večje in stalne vloge po dogovoru.
Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.
Uradne ure za stranke od 9 do 13.
Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt
Št. telef. 25-67.

Tiskarna „Edinost“ v Trstu
izvršuje vsa tiskarska dela točno in solidno
Prostori tiskarne se nahajajo v ulici Sv. Frančiška Asiškega št. 20

POHIŠTVO ALESSANDRO LEVI-MINZI via dei Rettori 1 in via Malcanton 7-13
Absolutno konkurenčne cene. 67

JADRANSKA BANKA
Delniška glavnica L 15,000.000 Rezerve L 5,100.000
Dunaj, Opatija, TRST, Zadar. (1)
Afilirani zavodi v Jugoslaviji: **Jadranska banka, Beograd** in njene podružnice v Celju, Cavtatu, Dubrovniku, Ercegnovem, Jelsi, Korčuli, Kotoru, Kranju, Ljubljani, Mariboru, Metkoviču, Sarajevu, Splitu, Šibeniku in Zagrebu.
Afilirani zavod v New-Yorku: **Frank Sakser State Bank.**
Izvršuje vse bančne posle.
PREJEMA VLOGE
na hranilne knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje po 4%.
Na odpoved vezane vloge obrestuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.
Daje v najem varnostne predale (safes)
Zavodovi uradi v Trstu:
Via Cassa di Risparmio štev. 5 — Via S. Nicolò štev. 9.
Telefon št. 1463, 1793, 2676. Blagajna posluje od 9. do 13. ure.